

Mokslo Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 20 (575)

MOKSLO NAUJIENOS

VILNIAUS GEDIMINO TECHNIKOS UNIVERSITETE: naujoji biotechnologinė įranga leis mažinti aplinkos taršą

Gamyba ir ekologija – suderinama? Niekam ne paslaptis, kad čia naudojami tirpikliai, dažai, skiedikliai išskiria galybę teršalų, kurie, patekę į aplinką, neigiamai veikia atmosferą ir klimato kaitą, kurios reikšmė Žemei, žmonijai ir jų ateičiai yra itin didelė ir neabejotina. Lengvoji, chemijos, naftos pramonė, medienos, metalų apdirbimas, autoservisai, spaustuvs – sunku sugalvoti pramonės rūšį, kurioje nevyktų dujinių teršalų išsiskyrimas į aplinką. Jau ne pirmąjį biofiltrą sukūrė Vilniaus Gedimino technikos universiteto mokslininkai Pranas Baltrėnas ir Alvydas Zagorskis pristatė dar tobulesnę biotechnologiją, padėsiančią reguliuoti teršalų kiekį ir spręsti itin aktualią problemą – švelninti klimato kaitą.

Dr. Alvydas Zagorskis

„Organiniai teršalai: acetonas, butanolis ir kiti – tirpikliai, naudojami ruošti dažams. Jie labai greitai garuoja ir atsiranda dujiniai teršalai. Kadangi gamyklose darbų apimtys yra didelės, neigiama įtaka aplinkai taip pat labai pastebima“, – naujosios biotechnologijos, šį rudenį gavusios Europos patentą, svarbą aiškina P. Baltrėnas, kurio sąskai-

toje – jau šešiasdešimt devyni sukurti dar iki Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo, dvidešimt keturi Lietuvos patentai ir šis – pirmasis Europos patentas.

Pasak A. Zagorskio šiuo metu taikomi kasetinės konstrukcijos oro valymo biofiltrai, kurie užpildyti mikrobiologiškai aktyviomis medžio žievėmis, kompostu, ceolito granulėmis ar kita įkrova. Tačiau šis biofiltras jau yra gerokai pranašesnis: „Šis išradimas išsiskiria unikalios biofilto konstrukcija. Jis yra sudarytas iš viena šalia kitos išdėstytų mikrobiologiškai aktyvuotų plokštelių. Tokia įrenginio konstrukcija leidžia labai sumažinti įrenginio aerodinaminį pasipriešinimą ir sutaupyti energijos sąnaudas įrenginio eksploatacijai.“

Kaip teigia P. Baltrėnas, naujasis išradimas yra unikalus ir savo drėkinimo sistema. Įprastuose biofiltruose įkrova drėkinama vandens purkštukais. Drėgmė būtina mikroorganizmų aktyvumui įkrovoje užtikrinti. Sukurtame įrenginyje plokštelių drėkinimui pritaikytas fizikinis reiškinys – kapiliarinis efektas. Dėl šio efekto iš dalies į vandenį panardintos plokštelės drėkinamos tolygiai, nenaudojant elektros energijos. Tai yra kokybiškai tobulas drėkinimas, kuriam nereikia jokių energetinių sąnaudų, jis pasižymi paprastu aptarnavimu.

Svarbi ypatybė yra ir šio biofilto ilgaamžiškumas. Jame panaudotas medienos plaušas, kuris yra specialiai apdorotas, tad nepūva. Būtent tai padidina įrenginio ilgaamžiškumą, nes jis yra patvaresnis nei įprastos technologijos. „Dar 2012-aisiais padavėme patento paraišką „Plokštelinės konstrukcijos biofiltrui su kapiliarine įkrovos drėkinimo sistema“. Toliau patentas bus palaikomas trijose šalyse – Vokietijoje,

Didžiojoje Britanijoje ir Prancūzijoje. Tai yra tos šalys, kuriose tokie biofiltrai populiariausi“, – pasakoja daug aplinkosaugai nusipelnęs P. Baltrėnas.

Šiuo metu VGTU Aplinkos inžinerijos fakultete galima realiai išvysti išbandytą ir patikrintą pramoninį pavyzdį. Tikimasi, kad greitai naujasis biofiltras bus pradėtas naudoti Lietuvos ir užsienio valstybių gamyklose, tikslinėse įmonėse ir prisidės kuriant švaresnę aplinką. *Parengta pagal VGTU Viešosios komunikacijos direktijos pranešimą*

VGTU mokslininkų sukurtas naujasis biofiltras

VGTU profesorius Pranas Baltrėnas

ŠIAME NUMERYJE

Lietuvos mokslininkų darbais – aplinkos taršai mažinti

● 1, 2 p.

„Iš arti pamatysiu marsaeigį“

● 2 p.

Tik gerbianti akademinę bendruomenę valdžia gali tikėtis valstybės pažangos

● 3 p.

Jaunieji latvių mokslininkai – Lietuvos mokslų akademijoje. Agrariniame sektoriuje: mokslo ir verslo sinergija

● 4 p.

Studijų naujovės: muzika ir technologijos

● 5 p.

Studentiško gyvenimo aktualijos: studijos keliuose universitetuose, sveika gyvensena

● 6–8 p.

Tyrimai Islandijoje: buvusių karinių teritorijų detoksikacija

● 9 p.

Universitetų istorijos puslapiai: KTU Studentų miestelis

● 8,10–11 p.

Lietuva ir Latvija: tautų kultūros šventė

● 11 p.

Iškilių asmenybių galerijoje: Balys Gaidžiūnas

● 12 p.

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETO TYRIMAS: APLINKOS TARŠA, ATNAUJINANT PASTATUS

Kauno technologijos universiteto Aplinkosaugos technologijos katedros mokslininkai atliko tyrimą, kuriuo siekta išsiaiškinti patalpų oro užterštumą gyvenamųjų pastatų atnaujinimo ir eksploatacijos metu. Universiteto Cheminės technologijos fakulteto Aplinkosaugos technologijos katedros tyrėjas dr. Tadas Prasauskas pažymėjo, kad buvo išskirti du tyrimo tikslai:

1) palyginti mineralinių plaušų emisijas iš asbestinių ir neasbestinių stogo dangos

lakštų įvairių statybos darbų metu;

2) įvertinti mineralinių plaušų emisijas iš termoizoliacinės plaušinės medžiagos, jų patekimą į gyvenamąją aplinką ir pašalinimą iš patalpų pastato eksploatacijos metu.

Pirmojo tyrimo metu buvo tiriamos trys skirtingo tipo stogo dangos: asbestinė, lietuviška ir ukrainietiška neasbestinės dangos. Siekiant nustatyti dulkių ir plaušų emisijas, medžiagų lakštai buvo skaldomi, trinami vienas į kitą, šlifuojami bei šveičiami, imi-

tuojant šių stogų dangų ardymo ar priežiūros metu atliekamus veiksmus.

Patvirtinta: asbesto turinčios stogo dangos – pavojingos

Tyrimo metu susidariusios dulės specialia matavimo įranga buvo suskirstytos į stambias (dalelės, didesnės kaip 2,5 μm) ir smulkias (dalelės, mažesnės kaip 2,5 μm).

■ Nukelta | 2 p.

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETO TYRIMAS: APLINKOS TARŠA, ATNAUJINANT PASTATUS

■ Atkelta iš 1 p.

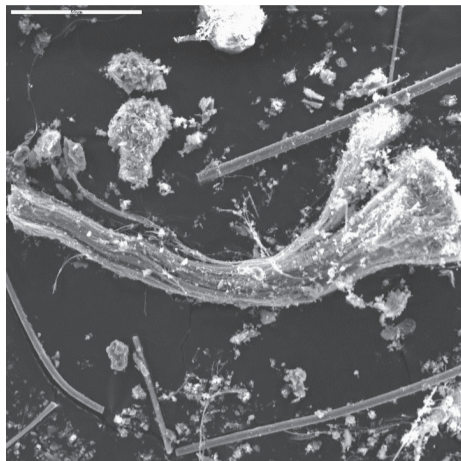
Smulkiosios dulkės yra ypač pavojingos žmonių sveikatai. Palyginimui, žmogaus plauko skersmuo yra 70–100 μm. Eksperimentų metu mokslininkai pastebėjo įdomų reiškinį – asbesto plaušų koncentracija smulkiojoje dulkių frakcijoje buvo didesnė nei stambiojoje frakcijoje. Didžiausia asbesto

Renovacija: asbesto turinčios dangos - pavojingos sveikatai

plaušų koncentracija nustatyta smulkiojoje aerozolio dalelių frakcijoje (skaldymo operacijos metu). Tai dar kartą patvirtino asbestinės stogo dangos keliamą pavojų sveikatai. Mokslininkai pabrėžia, kad šie rezultatai prieštarauja anksčiau paskelbtoms prielaidoms dėl galimo plaušų surišimo cementu ir dėl to sumažėjusio asbesto pavojingumo.

Lyginant plaušų emisijas iš asbestinių ir neasbestinių lakštų, dulkėse celiuliozės plaušų buvo aptikta mažiau, lyginant su asbesto plaušais. Celiuliozės plaušų išsiskyrimo intensyvumas iš neasbestinio šiferio lakštų buvo nuo 2 iki 13 kartų mažesnis, lyginant su asbesto plaušų išsiskyrimu. Tadas Prasauskas pabrėžia, kad absoliuti dulkių emisija, apdorojant šiferio stogo dangos lakštus, nėra didelė, tačiau susidariusiame aerozolyje yra nemaža dalis smulkiosios frakcijos dalelių, kurios gali skverbtis į gilesnius žmogaus kvėpavimo takus ir būti potencialiai pavojingos sveikatai.

Pro mikroskopą matomas chrizotilo pluoštas

Mineraliniai plaušai prasis- kverbia pro mikro plyšius

Kito tyrimo metu mokslininkai tyrė plaušų prasiskverbimą iš mineralinės pluoštinės termoizoliacinės medžiagos į gyvenamąją aplinką, esant nekokybiškam šiltinimo sluoksnio įrengimui, kai tarp izoliacinės medžiagos ir patalpos neįrengiamas orui nelaidus barjeras. Esant atitvaro mikro įtrūkimams ar plyšiams (>1 mm), per termoizoliacinę medžiagą į kambarį judantis oro srautas gali išnešti plaušus. Toks scenarijus gali susidaryti, kai lubose įrengiami nesandarūs įleidžiami šviestuvai. Taip kambaryje gali nusėsti iki 50 plaušų viename kvadratiname centimetre per valandą.

Tyrimo rezultatai rodo, kad, esant ilgesniam poveikio laikotarpiui ir gana dideliems plyšiams, yra tikimybė viršyti ribinę 10 plaušų/cm² vertę. Ši vertė Suomijos būsto sveikatos instrukcijose rekomenduojama kaip maksimali sveikatai nekenkianti plaušų koncentracija gyvenamosiose patalpose. Viršijus šią ribinę vertę reikia imtis plaušų koncentraciją mažinančių priemonių.

Padeda ir dažnas namų valymas

KTU tyrėjų gautais duomenimis, mineralinių plaušų paviršiaus koncentracija

pradėjo mažėti praėjus dviem mėnesiams po statybos darbų pabaigos visose tirtose neseniai pastatyto gyvenamojo namo patalpose. Mineralinių plaušų paviršiaus koncentracija kambariuose sumažėjo 2–3 kartus praėjus trimis mėnesiams po statybos darbų pabaigos. Dviejuose iš penkių tirtų kambarių mineralinių plaušų paviršiaus koncentracija buvo žemiau aptikimo ribos, praėjus keturiems mėnesiams po darbų pabaigos. Nustačius tokio lygio koncentracijas, galima nesimti jokių papildomų priemonių.

Netvarkingai sukrautos mineralinės vatos atliekos paskleidžia plaušus

Šį sumažėjimą lėmė reguliarus sausas ir šlapias patalpų valymas.

Atliekant tyrimus renovuojamuose daugiabučiuose pastatuose, mineralinių plaušų buvo aptikta visuose tirtuose daugiabučiuose pastatuose prieš (20 pastatų) ir po renovacijos darbų (14 pastatų), tačiau ne visuose butuose. Didžiausia mineralinių plaušų koncentracija buvo nustatyta daugiabučio namo, kurio stogas dengtas asbestcementiniais lakštais, patalpose. Nustatyta, kad renovacija statistiškai reikšmingai lėmė plaušų koncentracijos padidėjimą tirtuose butuose.

Renovuotas namas
KTU fotoarchyvo nuotr.

Didžiausias pavojus – baigus statybas

KTU mokslininkų teigimu, pavojingos mineralinių plaušų (mineralinės vatos) sąvaybės gali būti priskiriamos jų pluoštiniam pobūdžiui, o ne cheminei sudėčiai. Dažniausiai pasitaikantys mineralinių plaušų neigiami padariniai sveikatai yra laikinas odos, akių, nosies ir gerklės dirginimas. Ši plaušinė medžiaga gali būti ir jau yra plačiai naudojama pastatų energinio efektyvumo didinimo (renovacijos) procesuose.

Tyrimai parodė, kad pavojus kyla dėl nuolatinio plaušų skverbimosi į gyvenamąsias patalpas, užbaigus statybos darbus. Mineralinių plaušų skverbimosi į gyvenamąsias patalpas per pastato atitvarus prevencija turi būti užtikrinta kruopščiai, sandarinant sienų ir lubų sujungimus specialiomis barjerinėmis medžiagomis.

Pastato vidaus apšvietimas taip pat turėtų būti parinktas kruopščiai, nes netinkama instaliacija gali sumažinti pastato atitvarų sandarumą. Mineralinių plaušų koncentracijos vidaus aplinkos ore sumažėjimas gali būti pasiektas, kruopščiai valant patalpų paviršius dulkių siurbliu kiekvieną kartą prieš mineralinės vatos ekspoziciją. Tačiau pirmiausia ypatingas dėmesys turi būti skirtas taršos šaltinių kontrolei.

LIETUVOS TYRĖJŲ STAŽUOTĖS

„Iš arti pamatysiu marsaeigį“

Kauno technologijos universiteto doktorantas Vytautas Bakanauskas gruodžio 1 d. išvyks į Amsterdamą ir metus praleis stažuodamas Europos kosmoso agentūroje. KTU Mechatronikos instituto Robotikos ir pjezomechanikos laboratorijoje projekto inžinieriumi dirbantis vaikas buvo vienintelis lietuvis, laimėjęs finansavimą šiai stažuotei. V. Bakanausko paraiškosa tema konkursui, kurį organizavo Lietuvos mokslo taryba, buvo „Autonominiai robotai ir mechatroninės sistemos kintamos gravitacijos aplinkoje“. Doktoranto stažuotei bus skirta 32,5 tūkst. eurų.

Jaunasis tyrėjas tokia konkurse dalyvavo jau antrą kartą, todėl šį kartą tikėjosi laimėti. „Jaučiuosi labai laimingas, nes galėsiu pamatyti, kaip vykdomi svarbiausi kosmoso technologijų projektai, ir prie jų prisidėti. Šiandien dar sunku patikėti, kad galėsiu pamatyti marsaeigį iš arti.“ V. Baka-

nausko nuomone, ekspertiniam vertinimui įtakos galėjo turėti ir doktoranto disertacijos tema bei projektinė veikla, kurios tematika susijusi su kosminėmis technologijomis.

„Manau, kad stažuotė Europos kosmoso agentūroje atveria plačias galimybes mano mokslinei karjerai, nes kosmoso technologijos yra tai, kas paprastus vartotojus pasiekia tik po kelerių metų. Kosmoso technologijos yra ateities technologijų variklis“, – sakė jaunasis mokslininkas. Jis tikisi maksimaliai išnaudoti jam skirtus metus Europos kosmoso agentūroje, kad grįžęs naujas žinias galėtų panaudoti KTU Mechatronikos institute. „Būdamas Amsterdame, taip pat sieksiu tobulėti, sėdamasis patirties iš mokslininkų, kurie dirba su svarbiausiais Europos kosmoso projektais, susipažinti su naujausiomis testavimo galimybėmis ir, grįžęs į Lietuvą, perduoti įgytas žinias“, – kalbėjo V. Bakanauskas.

Doktorantas Vytautas Bakanauskas. KTU fotoarchyvo nuotr.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Pokyčių viltys: ar diletantus pakeis profesionalai?

Prof. dr. Jonas Jasaitis

Bus viena Lietuva?

Iki šiol jau buvome įtikinti, kad yra dvi Lietuvos: Vilnius su keliomis artimiausiomis apylinkėmis (mažiau nei 1 proc. valstybės ploto užimanti salelė) ir... užribyje likusi teritorija – „kita Lietuva“. Apie tai jau atvirai kalbėjo ne tik svetimų, mūsų ekonomiką užvaldžiusių bankų ekspertai, bet ir Lietuvos banko vadovai. Neseniai vykusioje LRT laidoje nueinančios Vyriausybės kancleris gana savotiškai bandė paguosti besibaiminančius, kad atokesnių regionų atskirtis tik didės, siūlydamas „negąsdinti žmonių“, kad po 2020 m. gali nutrūkti Europos Sąjungos fondų parama Lietuvai. Jis akcentavo, kad bus aiškiai apibrėžtas jau toli pažengęs Vilniaus regionas. Likusioji valstybės dalis, kurios ekonomika dar labai atsilieka nuo išsivysčiusių valstybių, ir toliau gaus ES paramą. Ar tokiu manevru patikės šios paramos skirstytojai Briuselyje, jis nepaminėjo.

Tačiau pinigai (investicijos, kreditai, subsidijos, dotacijos, net tikslinės programos) pasižymi tokiu judrumu, kurio jokiais pseudo administraciniais barjeriais nesulaikys. Investicijos visada tekės ten, kur jų grąža bus didžiausia ir sparčiausia. Jei sprendimų priėmėjai atokesnėse, žemesnio urbanizacijos lygio vietovėse matė, anot prof. Raimondo Kuodžio, tik tokius projektus, kaip „žolės ravėjimas“, tai jokio ekonominės, socialinės ir kultūrinės atskirties sumažinimo tikėtis neverta.

„Dviejų Lietuvos“ strategiją jau du dešimtmečius įnirtingai brukę ir į atokesnius regionus atvykdamę tik dalyvauti kokiuose nors etninės kultūros renginiuose (juk įdomu bent retkarčiais pamatyti tuos, kurie scenoje dar dėvi tautinius rūbus, trenkia smagias polkas ir klumpakojus) arba prieš pat rinkimus agituoti, kad už juos balsuotų, iš tikrųjų nelabai įsivaizduoja, kaip tų regionų žmogeliai dar išgyvena. Neretas tokio tipo asmuo (centrinės valdžios atstovas ar įtakingas visuomenės veikėjas, priklausantis vadinamajam „elitui“), likusią Lietuvą daugiausia matantis tik pro automobilio langą ar televizoriaus ekraną, net ir nuoširdžiai stebisi, kad ten dar vyksta kažkokia ūkinė veikla.

Tokiems labai sunku įsivaizduoti, kad kokiuose nors Mažeikiuose galėtų veikti modernios pramonės įmonės, gaminančios sudėtingą paklausių produkciją ne tik vidaus rinkai, bet ir eksportui, kad kokiuose nors Šiauliuose, nepaisant organizuotos patyčių kampanijos ir vis mažinamo finansavimo, vis dar nepavyksta išdraskyti universiteto. Jiems nesuprantama, kaip galėjo atsirasti kažkokie Naisiai, kuriuose net atsirado įspūdingo dydžio ir reljefo kalvos su skulptūrų ansambliais ir išpuoselėtomis aikštėmis. Jiems visai neaišku, kaip regionuose ne tik kad įsikūrė „Maxima“ ar „Iki“ filialai, bet ir viena kita nauja gamykla pradėjo veikti.

Todėl juos taip apstulbino šių metų rinkimų į Seimą rezultatai ir visai neįprastas naujos Vyriausybės formavimo procesas, į pašalį stumiantis dešimtmečiais svarbiausiuose valdžios postuose sėdėjusias „asmenybes“. Vis dar neatgaudami amo, jie klausinėja: „Kokioje Lietuvoje laimėjo Karbauskis?“ Nejaugi pakilusi nauja politinė banga tikrai vykdys žadėtas permainas? Nejaugi šiaip jau apatiška ir net apsnūdusi mūsų visuomenė ją palaikys, teikdama ir įgyvendindama savo iniciatyvas? O gal, kaip jau dešimtmečiais įprasta, piliečiai ir toliau lauks iš valdžios „keptų viščiukų“ (pašalų, lengvatų...).

Tačiau išlaikyti turėtą įtaką ir toliau valdyti, oi kaip norėtūsi. Tad kas lieka? Arogantiškai postringauti: „AŠŠŠ neišgirdau nė vieno žodžio, kaip jie tas žadėtas reformas įvykdys. Todėl MEEES jų nepalaikysime.“ (Kitaip sakant, pro rinkėjų rėtį pralindau, bet visuomenės labui nedirbsiu. Tik stebėsiu ir kritikuosiu. O jei nukryps nuo mūsų jau seniai nubrėžtų „gairių“, tai rėksiu, kad jie – populistai, nesuprantantys tarptautinių tendencijų, nepatyrę ir pan.)

Taigi, iš vadinamosios „opozicijos“ pozityvios veiklos kol kas nesitikėkime. Svarbiausias uždavinys – mažinti socialinę regionų atskirtį, taps išsprendžiamas tik tada, jei bus iš esmės pertvarkyta savivalda, jei kiekviename rajone pagal ES pavyzdį jau daugiau kaip prieš dešimtmetį įsikūrusios Vietos veiklos grupės (vadinamosios VVG) imsis ne trečiaeilės reikšmės projektukų, prašinėdamos jiems finansavimo, o pradės analizuoti, kaip pritraukti investicijas, optimaliai išnaudoti vietinius žmonių ir gamtos išteklius, kaip susigrąžinti išvykusius ir kurti tokią ekonominę aplinką, kurioje savo aiškų vaidmenį ir efektyvios kūrybinės veiklos perspektyvas matytų ir baigusieji universitetus, ir parsivežę užsieniuose įgytą patirtį.

Didžiausia jėga – universitetai ir mokslo centrai

Rinkimai parodė, kad dabartinė būklė „kitos Lietuvos“ netenkina. Permainų siekis – itin stiprus. Bet taktika laukti, kad valdžia pati visas problemas išspręs, niekur neveda. Didžiausią pagalbą naujai Seimo daugumai gali ir privalo suteikti akademinė visuomenė, išradėjai, šiuolaikiškų modernių verslų kūrėjai. Tik gaminanti, o ne perpardavinėjanti ir žaliavos tiekėjas gniuždanti monopolizuota ekonomika gali tapti subalansuoto biudžeto garantu.

Pseudo verslininkas, „šešėlyje“ slepiantis pajamas ir niekinamai žvelgiantis į dirbančius jo įmonėje, naudodamasis vokelių sistema, vagiantis jų būsimąsias pensijas arba besitikintis, kad iš kažkur atsiveš naujos darbo jėgos, kuri dirbs už trigubai mažesnę atlyginimą, turi suvokti, kad toliau vadovautis devynioliktojo šimtmečio fabrikų valdytojų nuostatomis nereikėtų. Pertvarkyta ir valstybei pradėjusi tarnauti teisėsaugos sistema nusikalstamų manipuliacijų netoleruotų.

Išpūsti ministerijų, aplipdytų 3–5 kartais už jas didesnėmis ir viena kitą dubliuojančiomis „agentūromis“ bei daugelio savivaldybių aparatai, užpildyti „švogerystės“ principais atrinktais arba visiems įtinkančiais, bet jokių iniciatyvų nesūlančiais asmenimis, nereikalingi ištuštėjusieji „kitai Lietuvai“. Beje, net ir „Vilniaus Lietuvai“ šis aparatas – nebūtinai ir... brangiai kainuojantis.

Tačiau suvargęs, dirbantis už mistinį „minimumą“, bet po 12–14 val. nuo kompiuterio akių nepakeliantis tyrėjas ar po kelis darbus lakstantis dėstytojas – menki pagalbininkai. Tik pastarųjų savaičių protestai atskleidė, kad iki šiol valdžiusieji jūžliai melavo apie mokslui skiriamas, bet neva neefektyviai naudojamas milžiniškas sumas, kai iš tikrųjų mokslo ir studijų finansavimas buvo kasmet mažinamas.

Mokslo ir studijų pertvarką suformuos ne partijomis save tituluojančių klubelių pasamdytos „darbo grupės“, kurioms iš anksto nurodyta, kiek universitetų ir kuriuose miestuose galima palikti, ne visažinėmis apsiskelbusios besipučiančios „stebėsenos agentūros“, ne bakalauro slenkstį šiaip taip peršliaužę ir politikais pasivadinę, tėvukų ar senelių į „elitą“ prastumti išsišokėliai, o pati akademinė bendruomenė. Įgyvendinti šį uždavinį bus įmanoma, tik sugrąžinus šiai bendruomenei neginčijamai priklausanti autonomiją ir atšaukus antikonstitucines nuostatas, iš esmės paralyžiavusias jos iniciatyvos teisę.

Būtina pradėti: nuo sugrąžinimo teisės pačiai universiteto bendruomenei išsirinkti jo vadovus – ne kažkokiam „rinkikų“ ratelyje, o visuotinių rinkimų būdu; nuo senatų reorganizavimo – kad ši institucija taptų realiu universiteto strategijos kūrėju, planuojančiu ir įgyvendinančiu visus mokslo ir studijų organizavimo pokyčius; nuo dabartinių antikonstitucinių „tarybų“ likvidavimo – vietoje jų sukūriant efektyviai veikiančias universiteto partnerių ir rėmėjų tinklo struktūras, besirūpinančias universiteto eksperimentinės bazės turtinimu ir regiono užsakymų mokslui formavimu.

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Seimas sutarė tęsti Lietuvos užsienio, saugumo ir gynybos politiką. Seimas 2016 m. lapkričio 15 d. priėmė rezoliuciją „Dėl Lietuvos Respublikos užsienio, saugumo ir gynybos politikos nuoseklumo ir tęstinumo 2016–2020 metais“. Šia rezoliucija Seimas įsipareigoja: 2018 m. įvykdyti įsipareigojimą Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijai (NATO) – skirti 2 proc. šalies bendrojo vidaus produkto (BVP) krašto apsaugai, prisiimdamas atsakomybę už Lietuvos valstybės ir jos piliečių saugumą ir taip užtikrinamas Šiaurės Atlanto Sutarties įgyvendinimą.

Priimtu teisės aktu taip pat įsipareigojama užtikrinti kompleksinį požiūrį į Lietuvos saugumą ir gynybą, stiprinant ne tik konvencinį (karinį), bet ir informacinį, kibernetinį, ekonominį, energetinį, infrastruktūros ir kitokį Lietuvos saugumą; stiprinti euroatlantinį bendradarbiavimą ir integraciją Europos Sąjungoje (ES) siekiant ES valstybių narių solidarumo ir taip pat remiant Rytų Partnerystės politikos tikslus; sėkmingai baigti derybas su Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija (EBPO), kad Lietuvos Respublika taptų šios organizacijos nare; stiprinti Lietuvos Respublikos santykius su Jungtinėmis Amerikos Valstijomis, Jungtine Karalyste, Vokietija, Prancūzija, Lenkija, Estija, Latvija, Šiaurės Europos ir kitomis demokratinėmis valstybėmis. Rezoliucija Seimas įsipareigoja plėtoti ryšius su pasaulio lietuviais ir stiprinti jų įsitraukimą į Lietuvos gerovės kūrimą bei šalies saugumo užtikrinimą.

Seimo statuto pataisos. Seimas 2016 m. lapkričio 15 d. priėmė Seimo statuto pataisas, kuriomis nuspręsta mažinti Seimo Pirmininko pavaduotojų skaičių, atsisakyti jiems skiriamų tarnybinių automobilių ir patikslinti parlamente sudaromų komitetų sąrašą. Seimo Pirmininko pavaduotojų skaičius mažės nuo 7 iki 5, jiems ir opozicijos lyderiui taip pat bus panaikinta galimybė turėti tarnybinių automobilių su vairuotoju. Naujomis teisės akto nuostatomis nutarta patikslinti parlamente sudaromų Seimo komitetų sąrašą. Pagal pakeitimus vietoj Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto bus kuriami du atskiri – Kultūros bei Švietimo ir mokslo komitetai.

Kultūros komitetas svarstys ir teiks pasiūlymus dėl valstybės kultūros ir visuomenės informavimo politikos formavimo, rengs kultūros ir visuomenės informavimo sritis reglamentuojančių įstatymų, nutarimų ir kitų Seimo priimamų teisės aktų projektus bei pasiūlymus, rūpintis pama kultūros srityje dirbantiems asmenims ir organizacijoms, atliks Kultūros ministerijos ir kultūros institucijų parlamentinę kontrolę, išklaitys ministerijų, visuomenės informavimo ir kitų valstybės institucijų ir įstaigų informaciją bei pranešimus, kaip vykdomi įstatymai ir kiti Seimo priimti teisės aktai, ir kt. Informacinės visuomenės plėtros komitetai nutarta naikinti ir jo veiklos kryptis prijungti prie Ekonomikos komiteto. Iš viso parlamente veiks 15 Seimo komitetų.

Vyriausybei vadovaus Saulius Skvernelis. Seimas, 90 parlamentarų balsavus už, 4 – prieš ir 33 susilaikius, pritarė Sauliaus Skvernelio kandidatūrai į Lietuvos Respublikos Ministrus Pirmininkus.

Patvirtinti Seimo komitetų vadovai:

- **Aplinkos apsaugos** komiteto pirmininku patvirtintas Kęstutis Mažeika, pavaduotoju – Simonas Gentvilas.
- **Audito** komitetui vadovaus opozicinės frakcijos atstovė Ingrida Šimonytė, pavaduotoju tapo Naglis Puteikis.
- **Biudžeto ir finansų** komiteto pirmininku patvirtintas Stasys Jakeliūnas, pavaduotojais – Andrius Palionis ir Kęstutis Glaveckas.
- **Ekonomikos** komitetui vadovaus Virginijus Sinkevičius, pavaduotoju patvirtintas Seimo narys Dainius Kreivys.
- **Europos reikalų** komitetui vadovaus Seimo Pirmininko pavaduotojas Gediminas Kirkilas. Pavaduotais patvirtinti 7 Seimo nariai: Rimas Andrikis, Aušrinė Armonaitė, Linas Balsys, Rasa Budbergytė, Andrius Kubilius, Jaroslavas Narkevičius, Mindaugas Puidokas.
- **Kaimo reikalų** komiteto pirmininku patvirtintas Andrius Stančikas, pavaduotoju – Kazys Starkevičius.
- Šioje kadencijoje įkurto **Kultūros** komiteto pirmininku patvirtintas Ramūnas Karbauskis, pavaduotoju – Arūnas Gelūnas.
- **Nacionalinio saugumo ir gynybos** komitetui vadovaus Vytautas Bakas, pavaduotoja patvirtinta Rasa Juknevičienė.

JAUNŪJŲ TYRĖJŲ PUSLAPIS

Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai

Lapkričio 10 d. Lietuvos mokslų akademijoje įvyko penktoji konferencija „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai“. Konferencijos organizatoriai – Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus atstovai – džiaugėsi, kad mokslo renginys tapo tarptautiniu ir šiemet susilaukė gana daug dėmesio iš kaimyninių valstybių.

Konferencijos dalyvius pasveikino LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus vadovas akad. Zenonas Dabkevičius ir Latvijos žemės ūkio universiteto profesorė, Latvijos žemės ūkio ir miškų mokslų akademijos prezidentė Baiba Rivža. Akademikė pažymėjo, kad apie stiprėjantį kaimyninių valstybių bendradarbiavimą liudija ir kasmet augantis dalyvių iš Latvijos skaičius. B. Rivža pakvietė Lietuvos mokslininkus aktyviai dalyvauti Latvijoje vykstančiuose mokslo renginiuose. Jaunuosius tyrėjus pasveikino ir Lietuvos mokslų akademijos viceprezidentas, habil. dr. D. Kaunas.

Konferencijos plenarinėje sesijoje. Iš kairės: Zenonas Dabkevičius, Baiba Rivža, Vygantas Katkevičius, Domas Kaunas, Darius Jaloveckas

Svečias iš Estijos gyvybės mokslų universiteto M. Are skaito pranešimą plenarinėje sesijoje

Žemės ūkio ministerijos Ekonomikos ir tarptautinio bendradarbiavimo departamento direktorius dr. Vygantas Katkevičius, pasveikinęs konferencijos dalyvius ministerijos vardu, padėjo už galimybę dalyvauti jaunesiems mokslininkams skirtame renginyje, kuriame dažnai išsakomos įdomiausios mokslinės idėjos. Jis palinkėjo konferencijos dalyviams sėkmės tobulėjant pasirinktose profesinėse srityse. UAB „Dotnuva Baltic“ direktorius Darius Jaloveckas pažymėjo, kad pažanga įmanoma, tik sujungiant įvairių šalių mokslininkų žinias, ir išreiškė viltį, kad jaunieji tyrėjai ateityje turės daug progų susitikti.

Konferencijos dalyviai dirbo trijose sekcijose: „Agronomijos ir agrobiologijos“,

„Miškininkystės, sodininkystės ir daržininkystės“, „Zootechnikos ir veterinarinės medicinos, maisto saugos ir kokybės“. Jose pranešimus skaitė 40 jaunųjų mokslininkų. 26 atstovavo Lietuvos mokslo ir studijų institucijoms: Lietuvos agrarinių ir miškų mokslų centrui, Lietuvos sveikatos mokslų ir Aleksandro Stulginskio universitetams, Gamtos tyrimų centrui, Lietuvos agrarinės ekonomikos institutui. Dešimt pranešėjų atvyko iš Latvijos žemės ūkio universiteto, Latvijos universiteto ir Valstybinio miškų tyrimo instituto. Po du pranešėjus delegavo Estijos gyvybės mokslų ir Varmijos Mozūrų universitetai. Buvo aptarti bendri Lietuvos ir Šveicarijos mokslininkų tyrimai.

Apibendrinami konferencijos rezultatus, sekcijų pirmininkai pažymėjo itin didelę pranešimų įvairovę – nuo apibendrinančių iki labai specifinių tyrimų temų. Konferencijoje išryškėjo itin aukšta pranešimų kokybė ir aktyvus domėjimasis kitų mokslininkų darbais. Sekcijų pirmininkai akcentavo, kad aptarti tyrimai buvo labai įdomūs, ir ragino juos tęsti. Akad. B. Rivža išreiškė viltį, kad bendrų konferencijų tradicija stiprės. Ji paragino jaunuosius mokslininkus imtis tarptautinių tyrimų ir išnaudoti šias konferencijas bendrai projektinei veiklai pradėti. Tikimasi, kad jaunieji mokslininkai savo tyrimais sudomins žemės ūkio specialistus ir versli-

ninkus, pateiks rekomendacijų, leidžiančių didinti agrarinių verslų konkurencingumą. Konferencijos dalyviams įteikti sertifikatai, kviečiant juos ir kitais metais vėl susitikti Lietuvos mokslų akademijoje.

Konferenciją jau penkerius metus remia LR žemės ūkio ministerija ir UAB „Dotnuva Baltic“. Ta proga UAB „Dotnuva Baltic“ generalinį direktorių Darius Jalovecką kalbino dr. Rolandas Maskoliūnas

– Kodėl Jūsų įmonė remia šį renginį?

– Yra kelios priežastys, dėl kurių remti mokslą svarbu ir naudinga. Pirmiausia tai spartina pažangą. Baltijos šalių žemdirbiai, lyginant su geriau išsivysčiusiomis Europos ir pasaulio valstybėmis, dar negauna tokio derliaus. Be to, būtina skatinti tausančią žemdirbystę, populiarinti ekologinį ūkininkavimą. Besivystančiam žemės ūkiui reikia mokslo pagalbos. Labai aktualūs dirvožemio tyrimai. Išvestos naujos atsparios ir derlingos veislės. Antra, mūsų įmonė įsteigta Dotnuvoje, kuri iki šiol pelnytai vadinama žemės ūkio mokslo lopšiu. Parama mokslui – ilgamečio „Dotnuva Baltic“ ir Lietuvos žemdirbystės instituto bendradarbiavimo tąsa. Mokslas ir verslas turi semtis patirties vieni iš kitų. Pasaulyje tai įprasta.

– Kurios mokslo sritys Jums labiausiai svarbios?

– Mūsų įmonė Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje vykdo žemės ūkio technikos prekybos ir paslaugų, modernios grūdų įrangos statybos ir sėklininkystės veiklas. Turime vieną moderniausių Baltijos šalyse sėklų gamybos fabriką, kuriame per metus galime paruošti per 22 tūkst. tonų sertifikuotų veislių sėklų. Tarp mūsų ruošiamų veislių yra ir lietuviškų. Todėl tenka nuolat konsultuotis su mokslininkais ir užsakyti naujus tyrimus. Vasaros viduryje Akademijoje (Kėdainių r.) vyksta didelė žemės ūkio technologijų paroda „Agrovizija“, kurioje susitinka žemės ūkio mokslo ir verslo atstovai iš visos Lietuvos. Tai yra ir Žemdirbystės instituto nuopelnas.

– Ar jau teko pasinaudoti jaunųjų ir kitų mokslininkų rekomendacijomis, tobulinant dabar naudojamą veisles ar išvedant naujas?

– Galiu pateikti pavyzdį, liudijantį apie mūsų bendradarbiavimą. Prieš kelerius metus amerikiečiai kreipėsi į „Dotnuva Baltic“, ieškodami žolių sėklų veislių. Mes pasiūlėme svidres, motiejuką ir eraičiną. Labiausiai

JAV atstovams tiko lietuviška svidrės veislė „Elena DS“, kuri savo derlingumo rodikliais buvo pranašesnė už amerikietiškas. Dabar Lietuvos selekcininkai už tai gauna autorinį mokestį. Tai yra akivaizdus mūsų mokslo pasiekimų populiarinimas.

– Kokios šios srities tendencijos pasaulyje?

– Dabar daug didelių pasaulinių kompanijų investuoja į žemės ūkį ir naujas technologijas, ypač į informacinių technologijų sektorius. Viskas persikėlė iš popieriaus į kompiuterines laikmenas. Modernėja ir žemės ūkis: technika valdoma, naudojant navigacinius įrenginius ir nepilotuojamas skraidyklės (dronus). Daug tiksliau surenkami ir apdorojami duomenys, plėtojama robotizacija. Visa tai yra šiandienos agroverslo aktualijos. Laukais jau važinėja išmanieji plūgai, valdomi neišlipant iš kabinos, o ateityje išriedės ir traktoriai be vairuotojo. Pažanga neišvengiama, nes didesnio našumo klausimai yra labai aktualūs. Kaip jau minėjau, iš kiekvieno hektaro siekiama gauti kuo didesnę derlių.

– Ar, nusipirkęs sėklų, ūkininkas gauna visą jam būtiną informaciją?

– Svarbiausia, pasirinkti tinkamą veislę, įsitikinti, kad sėkla būtų kokybiška ir tinkamai paruošta. Sėklų ir trąšų normas padeda nustatyti tiksliojo ūkininkavimo sistemos (TŪS), naudojamos šiuolaikiškoje technikoje arba jos pateikiamos kaip atskiros programos telefonuose ir kompiuteriuose. Pastaruoju metu išryškėjo per didelio dirvos suslėgimo problema, neigiamai veikianti augalų vystymąsi ir jų derlingumą. TŪS leidžia atlikti žemės ūkio darbus taupiau, neperekvojant išteklių. Jau yra inovacijas

Akademikai – LMA Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus vadovas Zenonas Dabkevičius ir Latvijos žemės ūkio ir miškų mokslų akademijos prezidentė Baiba Rivža

diegiančių ūkininkų, auga jaunoji karta. Jų sūnūs ar dukros yra įgiję universitetinį išsilavinimą. Be abejo, dar yra ir tokių, kurie apsiriboja senais metodais ir savo patirtimi.

– Ar ketinate plėsti bendradarbiavimą?

– Jau kelerius metus remiame šį Lietuvos mokslų akademijos renginį ir svarstome, kaip tai galima atlikti geriausiai. Man šandien didelį išpūdį paliko tai, kad konferencijoje dalyvavo nemažas jaunimo būrys, o jų nagrinėjamų temų spektras – labai platus. Antra vertus, labai gerai, kad šis renginys tapo tarptautinis. Galima pasidalyti patirtimi su latviais, estais, lenkais. Tai naudinga ir verslui, nes dauguma įmonių galvoja apie platų bendradarbiavimą, darbą keliose valstybėse, visame Baltijos regione. Parengta pagal Lietuvos agrarinės ekonomikos instituto vyresniosios mokslo darbuotojos, „Mokslo Lietuvos“ redakcinės kolegijos narės dr. Nelės Jurkėnaitės ir Lietuvos mokslų akademijos Žemės ūkio ir miškų mokslų skyriaus pranešimus

Konferencijos „Jaunieji mokslininkai – žemės ūkio pažangai“ dalyviai

Skaitmenizacija muzikos industrijoje

„Lietuvoje sparčiai atnaujinamos televizijos, radijo stotys, teatrai, statomos koncertų salės. Technologinės galimybės plečiasi ir auga poreikis specialistų, gebančių jas visas kūrybiškai išnaudoti“, – teigia Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto Audiovizualinių menų katedros vedėjas Vytautas Kederys. Pasak jo, jau nebestebina įmonių ir organizacijų atstovų prašymai rekomenduoti muzikos technologijų absolventus ar net studentus pačioms įvairiausioms pareigoms.

Tyrimai rodo, kad 2015-ieji muzikos in-

Muzikos technologijų studijų programos absolventė Aleksandra Suchova

gebėjimas jas kurti bei pritaikyti, priimti sprendimus čia ir dabar, dirbti komandoje – tai savybės, kurias darbdaviai tikisi rasti, ieškodami šiuolaikinių specialistų“, – įsitikinęs V. Kederys.

KTU absolventai – pakeliui į „Grammy“

„Prieš garso režisūros studijas mokiausi konservatorijoje, buvau pianistė, grojau klasikinę muziką. Atėjo laikas, kai uždaviau sau

klausimą: ar aš tikrai noriu būti koncertuojanti pianistė, akompaniatorė, ar dėstytoja. Supratau, kad su muzika atsiveikinti nenoriu, nes tai yra tai, ką dariau nuo vaikystės. Gyvenau su tuo kasdien, tačiau atlikėja būti nebe norėjau“, – sako Aleksandra Suchova, KTU studijų programos Muzikos technologijos absolventė. Lietuvos radijuje ir televizijoje (LRT) dirbanti garso režisierė, kuri šiemet įgijo magistro laipsnį Karališkojoje Kopenhagos akademijoje, vasaros pradžioje pelnė prestižinį garso režisierių konvencijos apdovanojimą. Konvencija, vienijanti viso pasaulio profesionalus, dirbančius garso srityje, įvertino A. Suchovos įrašą, kuriame skamba Lietuvos kamerinis orkestras ir solistas Niujorko metropolitenos operos pirmasis fleitininkas Denisas Bouriakovas.

2014 m. Aleksandra Suchova kartu su Viliumi Keru, kuris taip pat yra Muzikos technologijų studijų programos absolventas, buvo nominuoti „Grammy“ apdovanojimui už solisto Lawrence Brownlee ir Kauno mies-

to simfoninio orkestro CD įrašą.

Ir garso technikas, ir režisierius, ir prodiuseris, ir... psichologas

„Technologijos greitai keičiasi. Tačiau tai, kaip ir mobilusis telefonas: išmokote naudotis vienu, prie naujo gal ir reikės kiek prisėsti, bet jau yra įprotis ir jūs jau žinote, kaip elgtis. Mano nuomone, garso režisieriaus darbe yra daugiau psichologijos nei

Garso reguliavimo pultas. KTU fotoarchyvo nuotr.

technologijos – kiekvienas muzikantas, atlikėjas, menininkas yra skirtingas, ir reikia atrasti ryšį su juo“, – išvalgomis dalijasi KTU absolventė A. Suchova, viena iš akustinės muzikos garso įrašų kompanijos „Baltic Mobile Recordings“ įkūrėjų. Beje, šiemet ši įmonė laimėjo muzikos pasaulyje ypač vertinamą „ECHO Klassik“ apdovanojimą už solistės Annos Vinnitskajos ir Baltijos šalių kamerinio orkestro „Kremerata Baltica“ įrašą.

Pasak jaunosios garso režisierės, siekiantys save realizuoti šioje srityje gali rasti daugybę jos pritaikymo šakų: „Garso režisierius dirba ir, pavyzdžiui, televizijoje, ir su įrašais, ir yra atsakingas už įrašinėjamą albumo montażą. Nuo garso režisieriaus kūrybiškumo ir pasirengimo priklauso darbo procesas įrašo metu, jo sėkmė: reikia ne tik išsiaiškinti atlikėjų poreikius ir lūkesčius, bet ir griežtai planuoti laiką, atidžiai pasirinkti techniką.“

Įsidarbinimo problemų spręsti netenka

Pasak V. Kederyo, KTU Muzikos technologijų absolventai dirba visose Lietuvos televizijose, šias studijas yra baigę ir Kauno valstybinio muzikinio teatro, Klaipėdos valstybinio teatro vyriausieji garso režisieriai. Garso įrašų studijose bei vietinių ir tarptautinių koncertų garso aptarnavimo įmonėse taip pat dirba KTU baigę garso režisieriai. „Džiugu, kad įsidarbinimo problemų spręsti

netenka. Turime ir inovatorių, pavyzdžiui, Mindaugą Badoką, kuriantį elektroninius, jautrius judesiu muzikinius instrumentus“, – pasakoja SHMMF Audiovizualinių menų katedros vedėjas.

Pats KTU absolventas ir aktyvus ne tik universiteto, bet ir miesto bendruomenės narys V. Kederys teigia, kad daugelis būsimiesiems garso režisieriams paskaitas skaitančiųjų praktikų yra universiteto absolventai: „Galiausiai jie grįžta į savo gimtąjį universitetą skleisti žinios, kad muzika ir technologijos – ne tik gana įprastas, tačiau absoliučiai neišvengiamas derinys šiuolaikiniame pasaulyje.“

Šiuolaikinės muzikos studijos – tik Technologijos universitete

KTU yra vienintelė aukštoji mokykla Lietuvoje, teikianti muzikologijos mokslų daktaro laipsnį ir vykdanči muzikologijos magistro studijas. Pasak V. Kederyo, taip KTU tęsia geriausių pasaulio universitetų, tokių kaip Masačusetso technologijos institutas (MIT), veiklą: „Čia vykdomos ir „Muzikos ir teatro meno“ bei „Medijų menų ir mokslų“ studijų programos. Na, o Karališkajame technologijos institute Stokholme (KTH) veikia Kalbos, muzikos ir klausos institutas.“

Muzikos technologija ir kiti su muzika susiję mokslai studijuojami bei šių sričių moksliniai tyrimai atliekami Helsinkio technologijos universitete (Suomija), Vienos technologijos universitete (Austrija), Graco technologijos universitete (Austrija), Miuncheno technologijos universitete (Vokietija), Norvegijos mokslo ir technologijos universitete, Varšuvos technologijos universitete (Lenkija), Nara mokslo ir technologijos universitete (Japonijoje), Queenslando technologijos universitete Brisbene (Australijoje) bei kitose geriausiose pasaulio aukštosiose mokyklose.

Pasak profesionalaus garso režisieriaus, KTU dėstytojo V. Kederyo, muzika šiandien yra ne tik garso technika, bet ir jos taikymas programinėje įrangoje, muzikos programavimas, internetinė muzikos erdvė. „Atsiverskite muzikos akustikos vadovėli ir, brisdami per schemų bei formulų gausą, bandykite sau įteigti, kad muzika neturi nieko bendra su tiksliaisiais mokslais ir technologijomis – nepavyks. Tarpdalykiniai muzikos mokslai – tie, kuriuose taikomi tikslųjų ir technologinių mokslų metodai – pasiekti aukštą lygį gali tik technologijos universitete“, – įsitikinęs V. Kederys.

KTU Audiovizualinių menų katedros vedėjas Vytautas Kederys

dustrijai buvo sėkmingiausi per pastaruosius 15 metų. Augimas susijęs su skaitmeninio muzikos formato generuojamomis pajamomis, kurios pirmą kartą viršijo vinilinių ir kompaktinių plokštelių pardavimus, o pajamos iš skaitmeninės muzikos prenumeratos, parsisiuntimų ir reklamos tokiuose tinklalapiuose kaip, pavyzdžiui, „YouTube“, sudarė 45 proc. pasaulinės muzikos industrijos pajamų (palyginimui – tradicinio formato plokštelių pardavimas sudarė 39 proc.). Tiesa, vinilinės plokštelės išgyvena renesansą – atlikėjai vis dažniau platina savo muziką šiuo formatu, o melomanai noriai perka ir klausosi plokštelių, kurios tampa tam tikru prabangos elementu.

„Pramogų industrijos – vienos iš greičiausiai augančių, o jų plėtra reikalauja vis didesnių žmogiškųjų išteklių. Kūrybiškumas, platus mąstymas, technologijų išmanymas ir

DARBO SKELBIMAS

Gamtos tyrimų centras skelbia konkursus:

- vyresniojo mokslo darbuotojo – Giluminės geologijos laboratorijoje;
- mokslo darbuotojo – Hidrobiontų ekologijos ir fiziologijos laboratorijoje pareigoms eiti.

Dokumentai priimami iki 2017 m. sausio 13 d.

Išsamesnė informacija: www.gamtostyrimai.lt

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

- **Socialinių reikalų ir darbo** komiteto vadovu tapo Algirdas Sysas, pavaduotoju – Tomas Tomilinas.
- **Sveikatos reikalų** komiteto pirmininke patvirtinta Agnė Širinskienė, pavaduotoju – Remigijus Žemaitaitis.
- Švietimo ir mokslo komitetui vadovaus Eugenijus Jovaiša, pavaduotoju tapo Mantas Adomėnas.
- **Teisės ir teisėtvarkos** komiteto pirmininku patvirtintas Julius Sabatauskas,

- pavaduotoju – Stasys Šedbaras.
- **Užsienio reikalų** komitetui vadovaus Juozas Bernatoniš, kuris pareigas pradės eiti nuo gruodžio 9 d., pavaduotoju tapo Egidijus Vareikis.
- **Valstybės valdymo ir savivaldybių** komiteto pirmininku patvirtintas Povilas Urbšys, pavaduotoju – Algis Strelčiūnas.
- **Žmogaus teisių** komitetui vadovaus Valerijus Simulikas, pavaduotoju patvirtintas Leonardas Talmontas.

STUDIJŲ TARPTAUTIŠKUMAS

Mainų programų įtaka studijų kokybei

„Erasmus studentai“

„Dažnai pastebiu, kad tie, kurie neišdrįso savo jėgų išmėginti studijose užsienyje, neretai lieka viename taške – ten, kur viskas aišku, patogiu, suprantama, beveik nebūna iššūkių ir progų pasitikrinti savo gebėjimus ir ribas“, – sako Lina Paliulytė, Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir verslo fakulteto studentė. Pasak studentės, pagyvenęs svetimose šalyse, pabuvęs tarptautinėje aplinkoje tuos pačius reiškinius imi vertinti kitaip, atsiranda tolerancija kitokiai nuomonei, supratimas, kad tavo požiūris nėra vienintelis teisingas.

Pusmetis Kroatijoje leido ne tik įgyti tarptautinės patirties, patobulinti užsienio kalbų žinias, bet ir įvertinti savojo universiteto privalumus. Tarptautinio verslo studijų programos II kurso magistrantė L. Paliulytė neabejoja, kad pasaulyje, kuriame atstumai tarp skirtingų kultūrų ir geografinių vietų sutrumpėjo, jau nebeįmanoma įgyti žinių tik savo universitete.

– **Lina, kodėl jau nebe pirmą kartą ryžaisi išvykti studijuoti pagal akademinių mainų programą „Erasmus+“? – paklausė L. Paliulytė.**

– Draugystės su „Erasmus“ programa pradžių pradžia laikau savo artimos aplinkos

pavyzdžius, kai užsienyje studijavo mano sesuo ir artimi draugai. Mane viliojo kitokios aplinkos pažinimas. Tai paskatino išmėginti jėgas programos atrankoje. Ją įveikusi, bacheloro studijų trečiame kurse atsidūriau Nikosijos universitete, Kipre. Po šio pusmečio patirties galvoje ėmė dūgti daugiau minčių apie panašias galimybes jau studijuojant magistrantūroje. „Erasmus+“ programa suteikia progą išvykti net 12 mėnesių. Vadinasi, protingai ir motyvuotai pasvėręs savo gebėjimus, suderinęs studijų modulius, įvertinęs motyvaciją, studentas gali mokytis metus ir daugiau, atlikti praktišką užsienyje. Būtent apie tai, jeigu susiklostys palankios aplinkybės, ir svarstau.

– **Kuo patrauklūs šie mainai studentui?**

– Manau, kad tokios studijos jaunam žmogui pirmiausia duoda tikrą, išplėstą ir progresyvią mąstymą bei matymą. Grįžęs jau niekada nebebūsi toks pat, nes įvairius reiškinius matai kitu kampu, kitaip vertini, supranti, kad tavo asmeninė kategoriška nuomonė ne visada yra nenuginčijama tiesa.

– **Ko reikia, norint gauti laimingą „Erasmus+“ programos bilietą?**

– Pirmiausia, domėtis savo studijų kryp-

ties universitetams, jų siūlomais mokymosi moduliais ir tada išsirinkti dvi–tris alternatyvas. Prieš išvažiuojant taip pat reikėjo išsilaikyti anglų kalbos testą. Atsižvelgiama į akademinį pažymį vidurkį. Aišku, neapsieita ir be privalomų prašymų pildymų, dalyvavimo vidinėse fakulteto atrankose. Vyksta stojamasis pokalbis studento motyvacijai patikrinti, sudaroma pretendentų rotacijos eilė.

– **Studijavai Kroatijoje, viename stipriausių šalies ekonomikos studijų siūlančių Splito universitete. Kokią mokymosi bazę siūlė šie tarptautinių mainų partneriai studentams?**

– Tiek universiteto, tiek fakulteto biblioteka yra tikrai gera. Sąlygos ramiai ir kokybiškai mokytis čia yra puikios: kompiuterinės darbo vietos, interneto ryšys, literatūros gausa. Dėstytojai mums duodavo daug reikiamos mokymosi medžiagos. Jų rūpesčiu gaudavome atspausdintas, atšviestas knygas, vadovėlius, parengtas skaidres. Beje, kroatai nepasižymi žaliuoju požiūriu – labai mėgsta popierius. Spausdina, šviečia, rašo ant popieriaus... Daug „gyvų“ knygų, pildomų popierinių formų, panašu, kad skaitmenizavimo idėjomis jie dar „neužkrėsti“. Vietoje

atsiūtų elektroninės PDF versijos dėstytojas verčiau atspausdins tą knygą. Todėl KTU šiuo klausimu man atrodo inovatyvi, paisanti taupumo, socialiai atsakinga aukštoji mokykla.

– **Ar sunku mokytis, išvykus pagal mainų programą?**

– Yra tokia nerašyta taisyklė, kad „Erasmus“ programos studentams nėra sunku. Esu tikra, kad tai patvirtins visi, kam teko laimėti būti mainų dalimi – nesvarbu, ar Skandinavijoje, ar Pietų šalyje. Splito universitetas siūlo stiprias ekonomikos krypties studijas. Tai buvo svarbus kriterijus, renkantis aukštąją mokyklą. Patinka ir pietietiškas kroatų būdas, jų požiūris į gyvenimą. Dievinu šilumą, puikiai jaučiuosi pozityvių, neskubančių, tačiau darbus padarančių žmonių apsuptyje, todėl pasirinkti šią šalį man buvo itin taiklus šūvis. Pavyzdžiui, vieno modulio kiekvieną savaitę susitikimo su dėstytoja metu, aptardavome mokomojo dalyko knygos skyrių, diskutuodavome konkrečia tema. Mus vertindavo, o pasibaigus semestru, nelaukė baigiamųjų egzaminų, gavome galutinius pažymius. Noriu padėkoti abejojantiems:

■ Nukelta į 7 p.

Dviratis – populiari studentų keliavimo priemonė

KTU studentė Lina Paliulytė

Mainų programų įtaka studijų kokybei

■ Atkelta iš 6 p.

nesijaudinkite dėl savo anglų kalbos – juk ir dėstytojai ne visi gerai kalba angliškai. Dėl to problemų nekilo.

Mokiais šešis dalykus. Mokslai tikrai nebuvo nuobodūs – testai, individualūs darbai, grupiniai darbai, didelis dėmesys savarankiškam ruošimuisi ir atsiskaitymams. Be to, turi planą, ką turi atsiskaityti. Beje, mano didžioji draugų dalis buvo kroatai, kurie studijuoja daug ir sunkiai. Jie su lengvu pavydu žiūri į „Erasmus“ studentų „krūvius“.

– **Kuo skiriasi dėstytojai Splito universitete ir KTU?**

– Noriu pasidžiaugti mūsų fakulteto dėstytojais, kurie, mano nuomone, yra disciplinuoti, žingeidūs, imlūs naujovėms, modernūs. Kroatai dėstytojai, tingios pietų saulės lepinami, paiso savo ritmo, neretai vėluoja. Aišku, būdama ten, suvokiau, kad toks yra jų gyvenimo būdas ir natūraliai priėmiau tuos skirtumus. Apskritai kroatai reikalus sprendžia ramiai, o pas mus – visi nuolat bėga, lyg įgelti, kažkur nespėjantys. Ten neegzistuoja toks reiškinys kaip „kava išsinešti“. Kas yra išsinešti kavą? Tai – išgerti ją kone paknopstomis, neskiriant laiko sau, savo mintims ar tiesiog kokybiškam atokvėpiui. Kroatams kava – šventas reikalas, prie puodelio suburiantis bičiulius pabendrauti porą valandų.

Šuolis. Linos Paliulytės asmeninio archyvo nuotr.

– **Papasakok apie laisvalaikį.**

– Mūsų „Erasmus“ studentų kompanija buvo marga – nuo slovakų, čekų, rusų, italų, ispanų, iki Peru atstovų ar netgi australų. Nors ir ne su visais bendravau paskaitose, bet nemažai keliavome, dalyvavome teminiuose vakarėliuose, sporto veiklose. Kroatijoje pasakiškai graži gamta – kalnai, jūra, daug vidinių vandens telkinių – krioklių, ežerų, nacionaliniai parkai, salos jūroje. Labai daug žalumos. Tai ištis paliko didelį įspūdį. Aplankėme Juodkalniją, Bosniją ir Hercegoviną, kitus Kroatijos miestus. Kaimyninėse šalyse – pigiau, suderinome ekskursijas ir radome platesnes linksmybių galimybes.

Aplankytos vietos buvo viena už kitą gražesnės, įspūdingesnės, kelionių organizatoriai pasirūpino nenuobodžiais maršrutais ir profesionalių gidų palyda. Užsienio studentais besirūpinantis tinklas „Erasmus Student Network“ mums buvo tikra parama – tiek konsultacijomis, tiek patarimais, tiek realia pagalba. Gali turėti vietinį bičiulį, kuris operatyviai ras tau reikalingos informacijos, patars ar nukreips. Bičiulio dėka radau išsinuomoti nuostabų butą prie jūros! Buvo galimybė ir išmokti kroatų kalbos, organizuoti gana intensyvūs kursai visiems besidomintiems. Man pakako kroatų draugijos, iš jų išmokau nemažai žodžių, ilgai nui ne pradėjau suprasti vietinių pokalbių

„Kroatijoje pasakiškai graži gamta“

turinį. Mokant pagrindines frazes, žodžius, tikrai smagiau.

– **Kaip išgyventi jaunam ir aktyviam „Erasmus“ studentui? Kaip planuoti išlaidas, ko verta atsakyti?**

– Išvykstant studijuoti į Kroatiją, skiriama 400 eurų mėnesinė stipendija. Be to, gavau papildomą stipendiją už gerus studijų rezultatus iš savo fakulteto. Visiems labai rekomenduoju pusmetį, prieš išvykstant į „Erasmus“, paprakaituoti, bet pelnytum vietinę lietuvišką stipendiją. Kiekvienas euras yra labai svarbus.

Būti studentu Kroatijoje – super! Gauni „X-card“ – kortelę, suteikiančią neįtikėtinų nuolaidų taupančiam studentui universiteto valgyklose. Tiesiog valstybės dotuojamas stebuklas už 1 eurą restorano lygio valgykloje. Gal skamba kiek paradoksaliai, tačiau pradėjusi reguliariai valgyti valgykloje, išleisdavau daug mažiau pinigų. Nesibaiminkite kainų – Kroatija nėra brangi šalis, tikrai įpirksite maisto, ir rūbai, avalynė – daug pigesni nei Lietuvoje. Aišku, stipendija tirpo, nes nemažai keliavome, tačiau, normaliai susiplanavus išlaidas, veiklų ir pirkinų prioritetus, stipendijos tikrai pakanka.

– **Asmeninių patarimų krepšelis vis dar svyruojančiam...**

– Patarimas numeris vienas – važiuo-

ti metams, pasinaudoti šiuo pagrindiniu „Erasmus+“ programos teikiamu privalumu. Anglų kalba gali ir nebūti tobula, tačiau, nuvykus studijuoti ir įpuolus į angliškai kalbančių studentų terpę, angliškai prabilsite taip gerai, kad net patys save nustebinsite. Ateityje, ieškodami darbo, sulauksite neabejotinai palankaus darbdavio požiūrio dėl tarptautinių studijų metu įgytos patirties ir su tuo susijusių kompetencijų.

Svarbiausia – išdrįsti. Dalyvauk, laimėk, važiuok, jei nori kažką naujo išmokti, sužinoti ir patirti. Nesvarbu, į kurią šalį išvyksi, po studijų išsiveži ne tik žinių bagažą, bet ir daugybę klausimų apie skirtumus.

Ką galėčiau padaryti savo aplinkoje, kad būtų panašu kaip ten? Ir atvirkščiai – kaip gerą patirtis perteikti užsieniečiams, nes tikrai turime kuo pasigirti. Primygtinai siūlau nesėdėti vienoje vietoje – nebijoti, eiti, bendrauti, rodyti iniciatyvą susipažinti. Būdamas atviras sulauksi tokio pat atsako. Studijos užsienyje pagauna ir įsuka į savo patirčių ir įspūdžių verpetą. Nieko nuostabaus, kad norisi kartoti, o frazė „Mobility is a lifestyle!“ (liet. judrumas yra gyvenimo būdas) tampa kertiniu praplėstų horizontų šūkiu ir pagrindine asmeninio tobulėjimo gaire. Parengta pagal KTU Viešųjų ryšių skyriaus pranešimą

Studentų gyvenimos ir sveikatos tyrimas

Atsivertus žurnalą, naujienų portalą ar socialinio tinklo paskyrą, susidaro įspūdis, kad sveika mityba rūpinasi ir aktyviai sportuoja beveik kiekvienas, ypač – jaunimas. Tačiau tikrieji rezultatai – kitokie: studentų mityba nėra visavertė, vietoj aktyvaus laisvalaikio ar sporto jaunimas mieliau renkasi kompiuterį. Tiesa, didžioji dalis merginų stengiasi laikytis dietos. Tai atskleidė Kauno technologijos universiteto Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų fakulteto docentės Irinos Klizienės su kolegomis atlikta studija apie Universiteto studentų sveikatos būklę.

Buvo tiriami pirmojo ir dalis vyresniųjų kursų studentų iš kelių fakultetų: Mechanikos inžinerijos ir dizaino, Ekonomikos ir

verslo, Informatikos, Socialinių, humanitarinių mokslų ir menų, Cheminės technologijos bei Statybos ir architektūros. 40 proc. apklaustųjų sudarė merginos, 60 proc. – vaikinai. Tyrimas atliktas, naudojant tarptautinį sveikatos ir gyvenimos klausimyną. Kūno kompozicijos vertinimui pasitelktas Japonijos gamintojų „Tanita“ aparatas, veikiantis per kūno varžą.

„Studentų gyvenimą ir sveikatą aktualu stebėti dėl kelių priežasčių. Pirmą, didelė šių jaunų žmonių dalis pradeda savarankišką gyvenimą, todėl kyla pavojus, kad jie gali nesugebėti gerai pasirūpinti savo sveikata. Studentų mityba dažnai būna išbalansuota:

■ Nukelta | 8 p.

KTU studentai stadione

DISKUSIJOS

Studentų gyvenimo ir sveikatos tyrimas

■ Atkelta iš 7 p.

nėra suvartojama pakankamai reikalingų maisto medžiagų, o neteisingas mitybos režimas skatina antsvorio atsiradimą. Antra, studentai dažnai nesusimąsto, kad, prabėgus dar keleriems metams, padidės rizika susirgti lėtinėmis neinfekcinėmis ligomis, susijusiomis su jų sveikatai nepalankia gyvenimu, – kalbėjo I. Klizienė.

Pasak docentės, gera studentų sveikata – būtina sąlyga, rengiant būsimus aukštos kvalifikacijos specialistus. Studijų metu jauni žmonės patiria didelius psichoemocinius ir protinius krūvius. Jie yra priversti taikytis prie naujų mokymo būdų. Studijų metais

KTU docentė Irina Klizienė

formuojasi ir tarpasmeniniai santykiai už šeimos ribų, jaunuoliai tampa savarankiški. Tačiau tai neretai turi neigiamos įtakos formuojantis sveikos gyvenimo pamatams. Už subalansuotą mitybą ne mažiau svarbus yra ir fizinis aktyvumas.

Kas laikosi dietos?

Kad organizmas atliktų fiziologines funkcijas, reikia gauti visų maisto medžiagų atitinkamais kiekiais: angliavandeniai turėtų sudaryti apie 55–75 proc. paros maisto ener-

getinės vertės, riebalai – apie 15–30 proc. paros maisto energetinės vertės, baltymai – apie 10–15 proc. paros maisto energetinės vertės, skaidulinės medžiagos – apie 10 proc., vandens paros norma – 2,0–2,5 litro. Tačiau vitaminų ir mineralinių medžiagų normos rekomenduojamos individualiai, atsižvelgiant į žmogaus amžių, lytį, fizinį aktyvumą ir fiziologinius ypatumus.

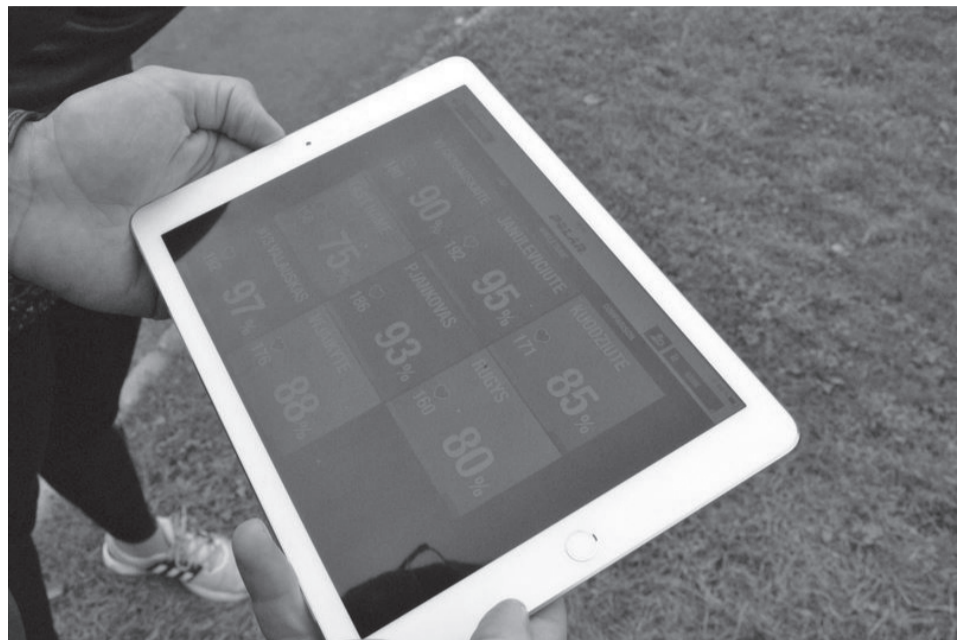
„Tai būtina žinoti, nes didžioji dalis apklaustųjų merginų (14,8 proc., statistinis patikimumas $p < 0,05$) laikosi dietos, o apklausoje pateiktam teiginiui „Ne, bet man reikėtų numesti“ pritarė 15,2 proc. ($p < 0,05$) apklaustų studentų, – pažymėjo I. Klizienė, kurios nuomone, toks įsitikinimas daro neigiamą įtaką jų sveikatai. Tyrimas parodė, kad merginos yra labiau nepatenkintos savo kūnu nei vyrai. Šis nepasitenkinimas ypač stebimas paskutiniuosius 25 metus ir yra vienas iš „komplekso“ veiksnių, prisidedančių prie padažnėjusių valgymo sutrikimų atvejų. Vis daugiau merginų vertina savo kūną kaip neatitinkantį standartų, o tai dažniais atvejais prasilenkia su tikrove.

„Tinkama mityba gali aprūpinti žmogų energija ir gyvybinei organizmo veiklai reikalingomis maistinėmis medžiagomis bei užtikrinti normalų vystymąsi, nuolatinį kūno ląstelių atsinaujinimą, teikti veikliąsias medžiagas. Neatitinkanti fiziologinių organizmo poreikių mityba gali būti antsvorio ir nutukimo bei daugelio lėtinų neinfekcinių ligų, tokių kaip onkologijos, cukrinio diabeto II bei išeminių širdies ligų, atsiradimo priežastimi“, – rizikas vardijo I. Klizienė.

Daugiau sportuojančių merginų

Apibūdindami savo sveikatą, respondentai kiekvieną mėnesį skundžiasi tokiais negalavimais kaip: galvos skausmu (26,3 proc.), skrandžio arba pilvo skausmu (28,2 proc.), nugaros skausmu (26,4 proc.) liūdesiu, prislėgtumu (30 proc.), irzlumu, bloga nuotaika (36 proc.), nervine įtampa (29,2 proc.), nemiga (25,4 proc.), galvos svaigimu, silpnumu (24,1 proc.).

Pasaulio sveikatos organizacijos (PSO) Europos regiono būstinė jaunimui rekomenduoja sveikatą stiprinti dalyvaujant

Sveikatos tyrimo duomenų palyginimas. KTU fotoarchyvo nuotr.

vidutinio intensyvumo fizinėje veikloje ne mažiau kaip 60 minučių kasdien. Šio krūvio minimumas – du kartai per savaitę – turi padėti padidinti ar palaikyti raumenų jėgą ir tonusą, stuburo ir sąnarių lankstumą, tinkamą kaulų tankį.

Visa fizinė veikla per dieną gali būti padalyta į trumpesnius nei 60 min. periodus ir turėtų būti kuo įvairesnė. Nustatyta, kad 60 min. vidutinio intensyvumo fizinė veikla sumažina tikimybę sirgti širdies ir kraujagyslių ligomis, o reguliarus fizinis aktyvumas gali padėti palaikyti reikiamą kūno svorį (be dietos) ar net sumažinti nutukimą. „Tyrimas parodė, kad du kartus per savaitę vidutinio intensyvumo fizinė veikla užsiima 14,9 proc. vaikų ir 16,2 proc. merginų, kartą per savaitę ir dar rečiau vidutinio intensyvumo fizinė veikla užsiima 14 proc. vaikų ir 23,8 proc. merginų“, – sakė I. Klizienė.

Laisvalaikis – su kompiuteriu

Šešiuose fakultetuose atliktoje studijoje atsispindi ir jaunimo prie kompiuterio praleidžiamas laikas. Rezultatai parodė, kad didžioji dalis studentų, t. y. 28,8 proc. vaikų ir 32,2 proc. merginų ($p < 0,05$), lais-

valaikiu kompiuteriu naudojami vidutiniškai nuo keturių iki septynių valandų per dieną. „Įvertinus studentų studijų laiko ir laiko naudojimosi kompiuteriu laisvalaikiu, sudedamąsias dalis, kyla grėsmė, kad ilgalaikė statinė sėdima padėtis, t. y. 6–8 val. ar dar ilgiau, perkrauna giliuosius liemens raumenis, kurie garantuoja vertikalią liemens padėtį, ir visai neapkrauna kitų raumenų, kurie laiku bėgant silpnėja ir nebeatlieka savo funkcijos“, – tyrimo rezultatais dalijosi I. Klizienė.

Sėdint stuburo juosmens ir kryžmens sričiai, ypač tarpšlanksteliniais stuburo diskams, tenka keletą kartų didesnis krūvis nei stovint. Tai ilgai gali sukelti juosmeninės stuburo dalies skausmus, neigiamai veikia laikyseną. Ilgalaikė sėdima padėtis trikdo kraujo apytaką kojose ir mažajame dubenyje, slopina žarnyno peristaltiką.

„Netiesioginiu neigiamu poveikiu galėtų būti ir kompiuterinės regos sindromas, stuburo kaklinės ar juosmeninės dalies osteochondrozė su komplikacijomis arba be jų, riešo kanalo sindromas, vidurių užkietėjimas, svorio augimas ir daugelis kitų susirgimų, kuriuos gali sukelti ilgalaikė statinė kūno padėtis“, – vardijo pašnekovė. ■

UNIVERSITETO ISTORIJOS PUSLAPIAI

Apleisti fortai, kariniai bunkeriai ir mokslo ištroškę studentai
Pokalbis su Juozu Deltuva

Šiemet KTU pradėjo vykdyti ilgalaikės Studentų miestelio vizijos projektą „Universiteto miestelio vizija 2036“. Viešojoje diskusijoje, į kurią įtraukta ir akademinė bendruomenė, ir plačioji visuomenė, koncentruojamasi ne į atskirus fizinės infrastruktūros fragmentus, o į ilgalaikius universiteto bendruomenės poreikius. Projekto tinklalapis – <http://miestelis.ktu.edu/>. Daugiau informacijos apie Studentų miestelį rasite KTU Architektūros ir statybos instituto Architektūros ir urbanistikos tyrimų centro svetainėje.

Studentai, plūstantys statybų aikštelėje, dėstytojai, kovojantys dėl laboratorinės įrangos, karinių bunkerų sprogdinimai ir pasikaitos, vykusios apleistų fortų pastatuose –

tai ilgametį Kauno politechnikos instituto (dabar – Kauno technologijos universiteto) Statybinių medžiagų katedros vedėją Juozą Deltuva aplankę prisiminimai, prakalbus apie universiteto Studentų miestelio įsikūrimo istoriją. „Sovietmečiu daugiausia dėmesio ir išteklių skirta inžinieriams rengti, todėl Kauno politechnikos institutą bematant užplūdo būriai perspektyvių studentų. Jau 1961 m. turėjome 21 tūkst. kursantų ir tapome viena didžiausių vadinamųjų techniškiųjų mokyklų Baltijos šalyse, todėl atsirado poreikis augti ir plėstis“, – Kauno technologijos universiteto Studentų miestelio atsiradimo istorijos detales pasakojo dr. J. Deltuva.

Dr. Juozas Deltuva

■ Nukelta į 10 p.

Buvusioje karinėje bazėje – ateities fikcijoms skirtas sąskrydis

2016 m. spalio 14–16 d. Ásbrú, Islandijoje – buvusioje Jungtinių Amerikos Valstijų jūrų ir oro pajėgų NATO karinėje bazėje – įvyko žmogaus ir kitų gyvybės formų žinių sankirtas tiriančio projekto „Zooetika“ inicijuotas Lietuvos ir užsienio ekspertų susitikimas. Ateities dizaino, technologijų, inovacijų ir jų fikcijų apmąstymui suburta tarptautinė mokslininkų, menininkų, dizainerių, teoretikų ir rašytojų grupė. Susitikimo metu atlikti šios teritorijos ekosistemos tyrimai buvo pristatyti 2016 m. spalio 22 d. Reikjaviko meno muziejuje, o renginio įžanginę paskaitą skaityti pakviesta sociologė, biosensorių ir pilietinių aplinkosaugos praktikų tyrėja Jennifer Gabrys.

acijos kontekste.

Preliminaraus tyrimo metu komisijos dėmesį pritaikė neseniai išslaptinti Šaltojo karo metų laikotarpio karinės bazės dokumentai, o tarp jų ir išlikęs 1971 m. datuojamų schemų rinkinys, liudijantis apie vykdytus eksperimentus žmogaus kūno, teritorijos ir nežmogiškųjų gyvybės formų tarpusavio ryšių perprogramavimo srityse. Komisijos nariai šiuo metu svarsto hipotezę, kad tokiais bandymais buvo siekiama praplėsti laiko patyrimo formas ir išvystyti kitoms rūšims, ypač jūros gyvybės formoms, priskiriamas sensorines galias. „Iš pradžių galvojome, kad tai buvo tik biologiniai vandenyno tyrimai, bet iš arčiau susipažinę su bazėje buvusiu

Ásbrú kaimynystėje augantys dumbliai. Nomedos Urbonienės nuotr.

Ateities fikcijų sąskrydžio atradimų pristatymas Reikjaviko meno muziejuje

Techno-optimistinė vaizduotė jau dešimtmetį itin veikia Ásbrú virsmą iš uždaros karinės zonos į kūrybinių industrijų inkubatorių. JAV karinėms pajėgoms šią teritoriją palikus 2006 m., ji apsupta vizijų apie ateities inovacijų ekonomiką, globalią rinką ir nenutrūkstamą žmogiškųjų bei gamtinių išteklių gavybą. Tokia Ásbrú teritorijai siūloma nauja programa kuria ir Šiaurės Atlanto regiono ateities vystymo modelį, o jos logika atliepia kitų modernių karinių infrastruktūrų paveldo objektų likimą. Dėl šios priežasties „Ateities fikcijų sąskrydžio“ (angl. *Future Fictions Summit*) dalyviai subūrė Islandijoje tarptautinę komisiją, vadinamąją idėjų kalvę (angl. *think-tank*), kurios tikslas – iširti Ásbrú modelį ir jo tiek istorinį, tiek ateities vaidmenį besikeičiančios geopolitinės situ-

infrastruktūra, archyvinėmis atskaitomis ir darbuotojų prisiminimais, supratome, kad tai – neeilinis atradimas. Čia buvo siekiama proveržio biokibernetikos srityje ir puoselėjamos naujos ekologinės sistemos. Per tris dienas mums pavyko tik iš dalies praskleisti pasaulio, kurį čia bandyta sukurti, šydą.“

Išlikusi eksperimentų dokumentacija leidžia manyti, kad Ásbrú kaimynystėje augantys dumbliai buvo naudojami kaip preparatai, įgalinantys transformacijas skirtingų mastelių terpėse bei kuriantys simbiotinius ryšius tarp tyrimo subjektų ir jūros organizmų. Tyrimo dalyvavusių ekspertų nuomone, toks Ásbrú praeities ir ateities naratyvų sankirtoje nutikęs atradimas suteiks stimulą daugybei technologinių inovacijų ateityje. Biologinės kilmės jutimo technologijos gali

būti naudojamos demilitarizuotų erdvių detoksikacijai ar, pavyzdžiui, naudojamos alternatyvių ekonominių modelių steigimui.

Jennifer Gabrys (Goldsmiths, Londono universitetas, Jungtinė Karalystė) paskaita „Aplinkos konfliktų registravimas: bioindikacija ir aplinkosaugos politikos išraiškos metodai“ suteikė teorinį kontekstą „Ateities fikcijų sąskrydžio“ atradimams. Paskaitoje plačiau nagrinėta bioindikacijos samprata, kuri leidžia suvokti aplinkos registravimo procesą, sutelkiant dėmesį ne tiek į pavienių faktorius, kiek į išsikerėjusius aplinkos teršėjus kuriamus ryšius ir terpes.

„Ateities fikcijų sąskrydžio“ nariai: Nomeda Urbonienė (Norvegijos mokslų ir technologijos universitetas, Gediminas Urbonas (Masačusetso technologijos institutas, JAV), antropologai Tinna Grétarsdóttir ir Sigurjón Baldur Hafsteinsson (Islandijos universitetas, Islandija); dizainerė Oksana Anilionytė (Karališkasis menų koledžas, Jungtinė Karalystė); dizaineris Nikola Bojić (Masačusetso technologijos institutas, JAV); dizaineris Garðar Eyjólfsson (Islandijos menų akademija, Islandija); rašytojas Lucas Freeman (Masačusetso technologijos institutas, JAV); geografė Eydis Mary Jónsdóttir (Islandija); komunikacijų specialistė Ashley Rizzo Moss (Masačusetso technologijos institutas, JAV); dizaineris Thomas Pausz (Islandijos menų

akademija, Islandija); filosofas Kristupas Sabolius (Vilniaus universitetas, Lietuva); architektė Hildigunnur Sverrisdóttir (Islandijos menų akademija, Islandija); kuratorė Viktorija Šiaulytė (Lietuva); dizainerė Sigrún Thorlacius (Islandija); rašytoja Tracey Warr (Oxford Brookes universitetas, Jungtinė Karalystė).

„Ateities fikcijų sąskrydžio“ organizatorius: „Zooetikos“ projektas – tarpsritinė, penkerių metų trukmės paskaitų, kūrybinių naujų technologijų ir dizaino dirbtuvių bei parodų programa, tyrinėjanti naujus metodus, galinčius priartinti žmogiškąsias žinias prie žinojimo, įkvėpto kitų gyvybės formų. „Ateities fikcijų sąskrydžio“ programa sudaryta bendradarbiaujant su Kadeco – Islandijos vyriausybės įsteigta agentūra, kurios uždavinys – pertvarkyti buvusią JAV karinę bazę į ateities technologijų plėtros organizaciją.

Rėmėjai: LR kultūros ministerija ir Lietuvos kultūros taryba, Nordic Culture Point, Islandijos universitetas, Islandijos švietimo, mokslo ir kultūros ministerija, Islandijos meno fondas, Kadeco ir Uppbyggingarsjóður Suðurnesja. „Zooetika“ yra projekto „Frontiers in Retreat“ edukacinės programos dalis. Projektą „Frontiers in Retreat“ iš dalies finansuoja Europos Komisija. Išsamesnė informacija: www.zooetics.net; info@zooetics.net; tel. +370 698 73217. Parengta pagal „Zooetikos“ projekto rengėjų informaciją

ĮVAIRENYBĖS

Politinės padangės grimasos

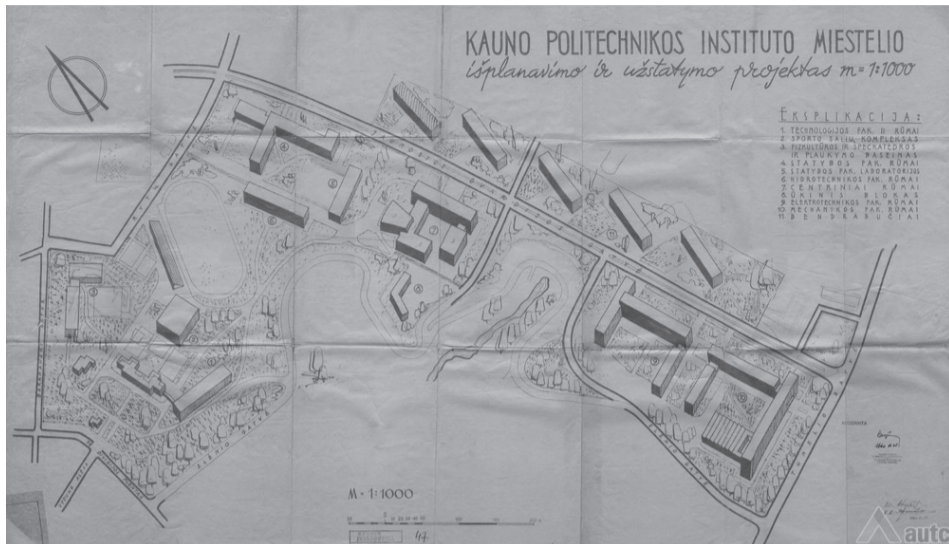
Kas yra populizmas? TS-LKD frakcijos seniūnas Gabrielius Landsbergis lapkričio 18 d. „Žinių radijo“ laidoje „Opozicija“, komentuodamas susitikimą su kandidatu į Ministrus Pirmininkus Sauliumi Skverneliu, apkaltino jį populizmu, nes kandidatas teigė, jog mes privalome išsaugoti aukštųjų mokyklų tinklą toki, koks jis yra dabar. Anot G. Landsbergio, „būtent tai ir yra populizmas“ ir „tikrai neįkvėpanti pradžia.“

Jennifer Gabrys paskaita Reikjaviko meno muziejuje

Apleisti fortai, kariniai bunkeriai ir mokslo ištroškę studentai

Pokalbis su Juozu Deltuva

Tuometinio KPI miestelio planas (1960). KAA nuotr.

■ Atkelta iš 8 p.

Tai buvo vienas pirmųjų visuomeninio pobūdžio Lietuvos urbanistinių kompleksų, kurių architektūroje išliko ne vien tik materialinis ar techninis, bet ir kur kas platesnis dvasinis, moralinis ir idėjinis pradai. KTU Studentų miestelio idėja kilo, užaugo ir buvo įgyvendinama J. Deltuvos aktyse. Čia jis studijavo ir dirbo, jam ne kartą teko stipriai pakovoti, kad ambicingas projektas taptų tikrove. Jis prisiminė laikus, kai šiuolaikinis aukštasis mokslas buvo tarsi mirazas ar nepasiekiamas vizija kiekvieno, okupacinėje Lietuvoje gyvenusio jauno žmogaus mintyse.

– Buvote KPI studentas, vėliau Statybinių medžiagų katedros vedėjas. Papasakokite, kaip anuomet veikė institutas? – paklausėme J. Deltuvas.

– Požiūris į aukštąjį išsilavinimą tuo metu buvo visiškai kitoks nei yra dabar. Tai buvo kažkas nepaprasto, ypatingo, ką žmogus galėjo pasiekti. Svajotojų, norinčių studijuoti, buvo tikrai daug, bet gauti galimybę studijuoti buvo gana sunku. Kai pradėjau lankyti Veiverių gimnaziją, Lietuvoje politinė padėtis buvo labai nestabili. Mokytojai vedavo pamokas tik po kelis mėnesius, vėliau jų nebelikdavo. Gyvenome „fronto“ sąlygomis, neturėjome normalių knygų, tik suplyšusius vadovėlius. Mokslo situacija buvo sudėtinga, o instituto reikalavimai itin aukšti.

KPI studijuoti pradėjau 1953 m. Tuo metu studijoms pritaikytų patalpų buvo labai nedaug: I, II, Centriniai rūmai ir Cheminės

technologijos fakultetas. 1954 m. stojančiųjų skaičius padvigubėjo, paskaitų metu auditorijos būdavo perpildytos, o paskaitos vykdavo po 36–40 valandų per savaitę. Greitai iškilo poreikis ieškoti naujų vietų instituto veiklos riboms praplėsti.

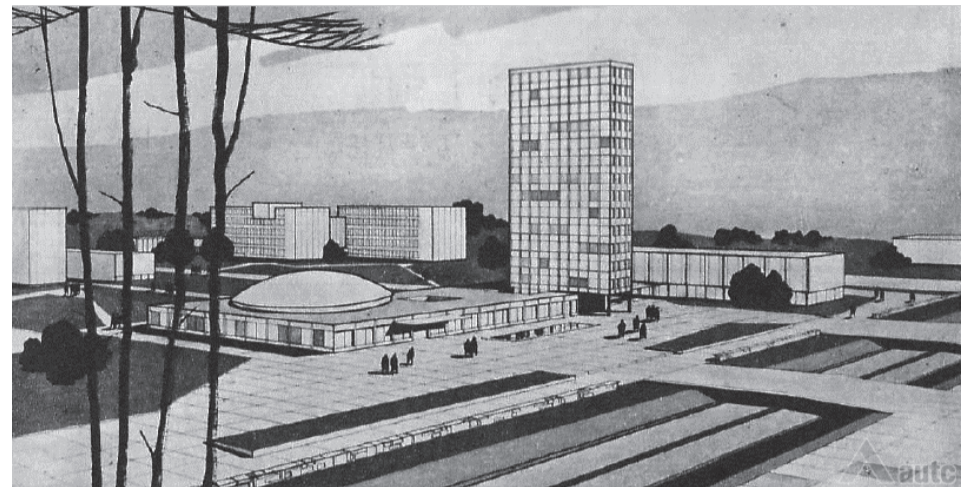
– Dalyvavote Studentų miestelio įsteigimo, kūrimo ir atidarymo procesuose. Papasakokite, kaip atsirado poreikis sukurti tokią studijų bazę.

– Pirmia, prie Akademinio miestelio įkūrimo prisidėjo politiniai aspektai: Lietuva buvo įkoooperuojama į Tarybų Sąjungos sudėtį. Antra, mūsų šalies pasirengimas civilizuotai gyventi buvo kur kas aukštesnis nei Rusijoje. Lietuva buvo imli technikai – tarpukariu valstybėje buvo pradėjęs vystytis pramonės sektorius. Per 20 metų Lietuva išaugo iš amatininkystės besiverčiančios valstybės į civilizuoatą Europos šalį.

Sovietinės administracijos atstovai matė, kad į mūsų šalį galima investuoti ir pradėti kurti technologinius stebuklus, todėl buvo numatytas priverstinis Lietuvos įtraukimas į Sovietų Sąjungą, naudojantis pramonės sektoriumi. Lietuvoje pradėjo kilti didelės įmonės, kurios dirbo sovietinei imperijai, todėl mūsų valstybė buvo susieta su žaliavos ar įrangą tiekiančiomis korporacijomis. Viskas buvo daroma, siekiant įpareigoti Lietuvą.

Pradedant formuoti įvairius ekonominius sektorius, atsirado poreikis pradėti ugdyti specialistus. Daug dėmesio ir išteklių skirta inžinieriams rengti, todėl Kauno politechnikos institutas ėmė plėstis labai greitai.

– Kam kilo Studentų miestelio idėja?

Studentų miestelio vizija

– Projekto idėja priklausė profesoriumi Kazimierui Baršauskui, kuris tuo metu buvo instituto rektorius. Jis jau nuo tarpukario laikų svajoto, kad technikos mokslai Lietuvoje būtų labiau išsivystę, todėl KPI sparčiai augant, rektorius stengėsi kuo palankiau išspręsti instituto ūkinius klausimus. Jis matė aukštojo mokslo perspektyvas, todėl ir žengė reikiamus žingsnius, kad būtų įkurta studijų bazė, iškiltų nauji pastatai. Jo sumanymai buvo pradėti įgyvendinti, ėmus kurti Statybų fakultetą, kurio būklė buvo pati prasčiausia. Būtent nuo šio pastato ir pradėjo kilti visas Studentų miestelis.

– Ar akademinė bendruomenė prisidėjo prie miestelio įkūrimo?

– Visi prisidėjo ne tik prie miestelio idėjos įgyvendinimo, bet ir prie jo statybos. Pavyzdžiui, Statybų fakulteto profesorius Kazys Šešelgis buvo Gyvenviečių planavimo katedros vedėjas ir teritorinio planavimo specialistas. Jis buvo atsakingas už miestelio išdėstymą, vietos parinkimą ir teritorijos suplanavimą. Visų naujų rūmų kūrimo procese dalyvavo ir Statybų fakulteto konstruktoriai, kurie projektavo pačius pastatus ir stengėsi, kad šie būtų pritaikyti tiek laboratorijoms, tiek paskaitų erdvėms.

Patys studentai po kiekvieno kurso atlikdavo praktiką, dirbami miestelio statybose. Po pirmo kurso studentai eidavo į ekskursijas po statybas, vėliau aprašinėdavo darbų specifiką. Po antro kurso prasidėdavo keturių savaitių praktika, kurios metu studentai dirbo darbo vietose ir pakeisdavo kitus statybininkus. Po trečio kurso vykdavo septynių savaitių gamybinė praktika, kurios metu studentai tapdavo arba darbininkais,

arba brigadininkais, o gabesni net pavauduodavo cechų meistrus. Po ketvirto kurso geriausiems studentams tekdavo pabūti net cecho viršininkų vietoje.

– Kad efektyviai dirbtų, universitetas privalėjo turėti technologiniams mokslams skirtas laboratorijas. Ar, kylant Studentų miesteliui, neiškilo problemų integruojant mokslines laboratorijas?

– Gauti laboratorinę įrangą buvo ypač sunku. K. Baršauskas matė, kad pastatus pastatyti galima, tačiau laboratorinės įrangos gali nebūti, todėl atsirado rizika, kad paskirti pinigai gali nueiti veltui. Greitai tai suvokęs, jis paėmė tipinį laboratorijos projektą iš Tarybų Sąjungos archyvų, jį perdirbo, pritaikė Statybos fakultetui ir už tuos pinigus, kurie buvo skirti įrangai, pastatė laboratorinį korpusą, tikėdamasis visą įrangą supirkti vėliau.

Tuo pačiu metu buvo jaučiamas labai didelis statybinių medžiagų poreikis, todėl buvo kuriamos mokslinės laboratorijos. Statybinių ir termoizoliacinių medžiagų laboratorijai buvo skirti 2 mln. rublių, kurie tais laikais buvo milžiniški pinigai. Tyrimų erdvė tiesiogiai priklausė Maskvai. Įkūrus laboratorijas, ilgainiui institutui buvo pripažinta pirma kategorija, o tai leido gauti universiteto lygio finansavimą.

– Koks buvo Jūsų vaidmuo šiame procese?

– Buvau Statybinių medžiagų katedros asistentas. Man pavedė rūpintis laboratorine įranga. Turėjau viską prižiūrėti ir pranešti apie neatitikimus. Tačiau kas manęs galėjo klausyti kur nors Maskvoje, aukštojo mokslo

■ Nukelta į 11 p.

KPI miestelis (1966)

KPI miestelis (1977) M. Baranauskio nuotr., LCVA

Apleisti fortai, kariniai bunkeriai ir mokslo ištroškę studentai Pokalbis su Juozu Deltuva

■ Atkelta iš 10 p.

viršūnių susitikime? Pritrūkus įrangos ar metų pabaigoje pastebėję neatitikimus, kreipdavomės į Maskvą, kad gautume tai, ko trūksta. Sakau „gauti“, nes Sovietų Sąjungoje niekas nesakydavo, kad reikia ką nors pirkti. Kartu su prorektoriumi Petru Baskučiu keliavome į Maskvą prašyti svarbių laboratorijos įrangos elementų. Būtent po šio sėkmingo vizito visas Akademinio miestelio augimo procesas įgavo pagreitį.

– **Istoriniai šaltiniai byloja, kad dabartinė KTU Studentų miestelio teritorija, prieš įsikuriant, buvo naudojama**

kariniams reikalams. Kodėl buvo pasirinkta būtent ši vieta?

– Tokia specifinė akademinio miestelio vieta buvo pasirinkta, atsižvelgiant į Kauno miesto vystymosi planą. Prof. K. Šešelgis projektavo visas gatves, pavyzdžiui, Taikos prospektą, galvodamas apie ateityje laukiantį demografinį bei ekonominį augimą ir turėdamas galvoje viziją, kurioje akademinis miestelis ateityje atsidurs miesto centre.

Studentų gatvėje ir aplink ją dar nuokaro metų buvo likusios fortų liekanos. Net ir dabartinio KTU Cheminės technologijos pastato vietoje anksčiau buvo fortas. Karinius objektus nugriovus, atsirado vietos

plėsti instituto fakultetų ribas. Miestelio teritorijoje taip pat buvę likę ir metaliniai bunkeriai, kuriuos reikėjo išsprogdinti, tačiau nebuvo aišku, kaip tai padaryti, nesužeidžiant aplinkinių.

– **Daugelyje pasaulio universitetų studijų kompleksai yra neatsiejama universiteto dalis. Ar lietuviams nebuvo keista tokia tuo metu nauja idėja – sukcentruoti mokslo, gyvenimo ir sporto bazę vienoje vietoje?**

– Tai lėmė pragmatiškos nuostatos. Sparčiai vystėsi šalies infrastruktūra ir buvo nutarta, kad, siekiant užtikrinti urbanistinį gyvenimo būdą, kiekviename mieste turėtų

gyventi apie 250 tūkst. žmonių. Pertvarkant buvusios laikinosios sostinės teritoriją, studentų miestelio vizija buvo tapti Kauno centru. Visiems toks projektas buvo didelė naujiena.

– **Kaip vertinate sumanymą ateityje visą KTU veiklą sukcentruoti vienoje vietoje?**

– Mano nuomone, tai būtų puikus sprendimas. Jau anuomet planavome centrinius rūmus įkurti studentų miestelio teritorijoje. Deja, tai liko neįgyvendinta svajone. *Parengta pagal KTU Viešosios komunikacijos skyriaus pranešimą*

LATVIJOS NEPRIKLAUSOMYBĖS DIENAI

TAUTŲ KULTŪROS ŠVENTĖ: LATVIJA IR LIETUVA

Doc. dr. Regina Kvašytė

Lapkričio 18 d. asociacija „Baltų centras“ kartu su Šiaulių universiteto biblioteka ir „Aušros“ muziejumi surengė Latvijos Respublikos 98-ųjų nepriklausomybės metinių minėjimą. Šiais metais tai buvo ir proga pažinti iškilias lietuvių ir latvių bičiulystę puoselėjančias asmenybes – Vladą Braziūną ir Knutą Skujenieką (*Knuts Skujeniekas*).

Poeto ir vertėjo Vlado Braziūno nuotraukų paroda „Europietis, augęs pačiame palietuvy...“, skirta latvių poeto ir vertėjo K. Skujenieko 80-mečiui, atidaryta Šiaulių universiteto bibliotekoje. Susirinkusius į parodos atidarymą pasveikino Latvijos ambasados Lietuvoje pirmasis sekretorius Ivars Liepnieks. Džiugu, kad į Šiaulius atvyko ir nuotraukų autorius, ir jų herojus, todėl šventės dalyviai galėjo palyginti fotografo perteiktą įvaizdį su asmeniniu matymu. Nuotraukose K. Skujeniekas įamžintas, pradėdamas 2003-aisiais, tiek namuose vienas ar su šeimos nariais (beje, jo žmona Inta taip pat dalyvavo šioje šventėje), tiek įvairiuose renginiuose: Latvijos mokslų akademijoje, Latvijos rašytojų sąjungoje, Švedijos ambasadoje Rygoje, Tarptautiniuose rašytojų ir vertėjų namuose Ventspilyje ir kt. Po parodos atidarymo kvietiniai svečiai iš Latvijos ir Lietuvos apsilankė „Baltų centre“.

Šventės tęsinys – poezijos vakaras „Baltų priedainės“ vyko „Aušros“ muziejaus filiale – Chaimo Frenkelio viloje. Šiaulių valstybinis kamerinis choras „Polifonija“ (meno va-

Latvijos nepriklausomybės dienos minėjimo svečiai „Baltų centre“. Iš kairės: Vladas Braziūnas, Knuts Skujeniekas, už jų – Antanas A. Jonynas, Alma Braziūnienė, Skirmantas Valentas, Ivaras Liepnieks, Inta Skujeniecė, Žemyna Trinkūnaitė, Edita Dvilinskienė.

Reginos Kvašytės nuotr.

dovas ir vyr. dirigentas Egidijus Kaveckas) atliko „Tėvynė mūsų“ (muzika – Vaclovo Augustino, žodžiai – Vlado Braziūno).

Daugiausia dėmesio šventėje ir buvo skirta jubiliejinį gimtadienį šiemet švenčiančiam K. Skujeniekui bei jo bičiuliui, eilėraščių vertėjui ir fotografui V. Braziūnui. Skaitymuose dalyvavo Šiaulių universiteto profesorius Skirmantas Valentas, su kuriuo V. Braziūnas neretai rengia poezijos vakarus, ir kanklininkė Žemyna Trinkūnaitė. Pasikeisdami, vienas kitą papildydami, juokaudami ir kurdami nuoširdžią atmosferą, abu poetai skaitė tuos pačius K. Skujenieko eilėraščius lietuvių ir latvių kalbomis. Prof. S. Valentas aptarė V. Braziūno poezijos baltišumą, ieškojo lietuvių ir latvių kalbų atspindžių tekstuose. Po to jie gimtosiomis tarmėmis – V. Braziūnas pasvaliečių, o S. Valentas kupiškėnų – perskaitė keletą eilėraščių.

Vakaro pabaigoje K. Skujenieką, kaip Lietuvos rašytojų sąjungos garbės narį, pasveikino šia proga iš Vilniaus atvykęs sąjungos pirmininkas Antanas A. Jonynas. Ne

kartą nuskambėjo mintis, kad K. Skujenieko nereikia pristatyti latviams, tačiau ir lietuviams šio poeto kūryba yra žinoma. Poezijos rinktinę „Aš esu toli viešėjęs“, į kurią sudėti 1963–2003 m. parašyti eilėraščiai ir jų vertimai į lietuvių kalbą (vertė Vladas Braziūnas, Sigita Geda ir Jonas Strielkūnas), 2004 m. išleido Lietuvos rašytojų sąjungos leidykla.

K. Skujeniekas yra pirmasis ir kol kas vienintelis Jotvingių premijos laureatas iš užsienio (1993) (beje, 2003 m. šią premiją gavo V. Braziūnas). Drauge su lenkų rašytoju Česlovu Milošu (*Czesław Miłosz*) 2002 m. jis tapo pirmisiais užsieniečiais – Lietuvos rašytojų sąjungos garbės nariais. „Su daugelio, ypač Europos, šalių poezija ir poetais bendraujantis, jų kūrybą verčiantis. Pats – sovietinius lagerius atbuvęs, ilgai tad slopintas – pagaliau pelnęs savo kūrybos pripažinimą tose šalyse. Bet su Lietuva jo santykiai ypač glaudūs ir bičiuliški. Net, sakytum, šeimyniniai. Ar dinastiniai. Literatūros žmonėms pažįstamas Emilis Skujeniekas, Knuto tėvas, – lietuvių literatūros vertėjas į latvių

kalbą, latvių – į lietuvių, prieškarui gyvenęs ir Lietuvoje, buvęs net Lietuvos pilietis“, – taip, pristatydamas eilėraščių rinktinę, svetainėje „Bernardinai.lt“ yra rašęs Kęstutis Nastopka.

Po poezijos skaitymų laukė maloni staigmena – vakaro svečiai galėjo pirmieji įsigyti naujausią V. Braziūno poezijos knygutę „Lėtojo laiko akys“ (dailininkė – Sigutė Chlebinskaitė, išleido Rašytojų sąjungos leidykla), pasirodžiusią prieš pat šį renginį, ir gauti autoriaus autografą. Pagarbi, nuoširdi ir smagi atmosfera vyravo visą vakarą. Buvo matyti, kad susirinko tikri poetų ir jų kūrybos gerbėjai bei Latvijos draugai.

K. Skujeniekas parsivežė namo naujais įrašais papildytą švenčių knygą, kurią, gavęs dovanų savo 70-mečio proga, vežiojasi į jo garbei skirtus renginius, kad jų dalyviai galėtų įrašyti savo linkėjimus, pastebėjimus, pamąstymus... Šiauliai nebuvo išimtis. Pradėjome į ją rašyti, dar būdami „Baltų centre“, o poezijos vakaro pabaigoje tai galėjo padaryti visi norintys. Tad svečias sugrįžo namo ne tik su įspūdžiais apie šią viešnagę, bet ir su jam skirtais įrašais švenčių knygoje.

Vladas Braziūnas ir Knuts Skujeniekas „Baltų centre“

Knuts Skujeniekas Šiaulių universiteto bibliotekoje įkurtame Centų kambaryje.

Balys Gaidžiūnas: pėdos Lietuvos arimuose 105-osioms gimimo metinėms

Dr. Ina Stuoğė

Šiais metais akademinė ir kultūrinė Lietuvos visuomenė su didele pagarba ir meile vėl rudenį mini agronomo, visuomenės ir politikos veikėjo, patriotinės poezijos kūrėjo Balio Gaidžiūno 105-ąsias metines. Balys Gaidžiūnas, kaip agronomas, poetas ir politikas, savo iškiliais darbais paliko giliai įsimintinas pėdas Lietuvos istorijoje. Nepaisant sudėtingų likimo vingių, galėjusių sulaužyti trapią poetišką sielą, Balys Gaidžiūnas liko ištikimas savajai žemei, vis iš naujo statydamas gyvenimo ir kūrybos citadelę.

*Balaninę gadynę į lapus surašęs.
Jurgis Elisonas, rinkdamas Perkūno kirvukus.
Čia Jurgis Jankus grūmėsi su Velnio pelkėm,
Ir mano amžiaus rašto vyrai:
Trumpa, Lebedys, Gaida, Žigulyš, Ulvydas
Ir Henrikas Nagys, tam miestui deklamavęs.
Ateis dar ir kiti Nevėžio slėniu,
Žiūrės į mūsų tinką, krintantį nuo sienų,
Gatves ir gatvelės išvaikščios
Ir, keldami kepurę prieš garbingą praeitį,
Paliks ir patys mano miesto garbei pėdas.*

Kalba kraštotyrininkė, buvusi Baisogalos gimnazijos lietuvių kalbos ir literatūros mokytoja Regina Vaitkevičienė

Gimė Balys Gaidžiūnas gražiam Baisogalos valsčiaus (Radviliškio r.) Dauderių kaime 1911 m. lapkričio 25 d. darniai sutariančioje pasiturinčių ūkininkų Karolio ir Paulinos Gaidžiūnų šeimoje. Balys iš šešeto vaikų – trijų seserų ir trijų brolių – buvo jauniausias šeimoje. Jis, kaip ir visi kiti Gaidžiūnų šeimos vaikai, pradinį išsilavinimą įgijo Baisogalos mokykloje. Toliau mokslus tęsė Kėdainių gimnazijoje, kurią baigė 1931 m. Kėdainiuose praleistas gyvenimo laikotarpis Baliai buvo labai reikšmingas: jis laikė miestą savu, mylėjo jį ir parašė Kėdainiams vienas nuostabiausių eilių:

*Aš per Betygalą, Krakes ir per Babėnus
Ir vėl einu ieškoti Mikalojaus Daukšos pėdų,
Kurios varpais mums šaukia:
„ne žemės derliai, rūbų įvairumas,
Ne miestų ir pilių stiprumas,
Bet kalba savoji gynė mus ir vėl apgins“ –
Dar neseniai pro čia praėjo Mikalojus Katkus,*

B. Gaidžiūnas, kaip ir daugelis to meto jaunų inteligentų, buvo idealistas. Svajoto matyti gražią, kultūringą ir turtingą Lietuvą. Ypač jam rūpėjo Lietuvos kaimas. Todėl, baigęs Kėdainiuose gimnaziją, nusprendė tapti agronomu, juolab ir darbai kaime jam buvo žinomi nuo jaunumės. Jo artimieji buvo labai patenkinti šiuo sprendimu. Agronomijos mokslus studijavo Dotnuvoje, Žemės ūkio akademijoje, kur įgijo agronomo-ekonomisto specialybę, apgynęs diplominį darbą „Žemės ūkio spauda nepriklausomoje Lietuvoje“.

Studijuodamas Dotnuvos akademijoje, Balys greitai įsitraukė į tautininkų pakraipos korporaciją „Jaunoji Lietuva“ ir kurį laiką buvo jos pirmininku. Dar studijuodamas jis gilinosi į filosofijos mokslus Kauno Vytauto didžiojo universitete. 1936 m., baigęs akademią, Balys išvyko į Kauną ir pradėjo dirbti Žemės ūkio rūmų Spaudos skyriuje redak-

Balys Gaidžiūnas

toriumi. 1936–1939 m. redagavo „Ūkininko patarėjo“ priedą kaimo jaunimui „Jaunasis ūkininkas, nuo 1938 m. – Kauno „Radijo laikraštį ūkininkams“, o nuo 1939-ųjų – ir „Žemės ūkį“, rašė „Lietuvos aidui“.

Važinėdamas po kaimus Balys Gaidžiūnas vykdė ir švietėjišką veiklą, kaip jis pats sakė, „ūkininkavo ir liežuviu, ir plunksna“. Rašė jaunesniems ir vyresniems ūkininkams, redagavo ne tik jų laikraščius, bet ir knygas bei knygeles. Deja, neilgai teko taip dirbuotis, nes 1940 m., sovietams okupavus Lietuvą, jis buvo atleistas iš einamų pareigų. Kaip ir daugeliui to metų inteligentų, teko vengti arešto, slaptystis, o apie agronomo darbą sovietmečiu net nebuvo ko svajoti. Balys Gaidžiūnas ryžtingai organizavo pogrindžio veiklą. Hitlerinės okupacijos metais jis buvo Lietuvos išlaisvinimo komiteto narys, Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto organizatorius ir vicepirmininkas.

1944 m. Balį Gaidžiūną naciai suėmė. Jis kalėjo įvairiuose Vokietijos kalėjimuose iki karo pabaigos, kol iš Bairoito (*Bayreuth*) sunkiųjų darbų kalėjimo jį išvadavo amerikiečiai. Visą savo rūsčių išbandymų patyrimą Balys sudėjo į poezijos rinkinį „Rūpesčių dienos“ (1946). Važinėdamas po lietuvių pabėgėlių stovyklas, jis aprašė ir nufilmavo jų gyvenimo vargus bei džiaugsmus, apsilankė buvusiose jų įkalinimo vietose. Iš to laikotarpio (1945–1949) susuko 5000 pėdų filmo juostą. Beje, atkūrus nepriklausomybę, sugrįžęs į Lietuvą, jos nemažą dalį dar suspėjo parodyti per Lietuvos televiziją.

Nuo 1945 m. gegužės iki 1949 m. lapkričio vėl buvo VLIK Vykdomosios tarybos narys ir Lietuvių tautinio sąjūdžio pirmi-

ninkas. Organizavo Vokietijoje tautininkų veiklą. 1949 m. išvyko į Jungtines Amerikos Valstijas be jokio entuziazmo, guosdamasis tik ta mintimi, kad čia galbūt galės įsitraukti į lietuvių spaudos darbą. Apsistojo Klivlande, pas reto širdies gerumo žmones Vincą ir Emiliją Rastenius. Vincas Rastenis tuo metu redagavo „Dirvą“, tad Balys įsitraukė į šį darbą labai entuziastingai ir atiduodamas visas jėgas. Po kurio laiko tapo šio laikraščio redaktoriumi. „Dirvoje“ dirbo trylika metų. Per jo darbo metus didelio formato laikraštis įgijo pusketvirto tūkstančio skaitytojų, ėjo tris kartus per savaitę.

Balys Gaidžiūnas buvo jautrios, poetiškos, taurios sielos, nuoširdus ir kuklus, garbingas, kupinas beribės meilės Lietuvai žmogus, tikintis Viešpaties Apvaizda. Savo jausmus, patirtus įspūdžius ir pergyvenimus sudėjo į eiles, kurias kurti pradėjo, dar mokydamasis Kėdainių gimnazijoje. Būdamas penktoje gimnazijos klasėje, Balys ryžosi išsiųsti vieną savo eilėraštį į laikraštį, kuris ir išspausdino pradedančio poeto eiles. Kompozitorius Klemensas Griauzdė jo eilėraščiui „Jau pražydo sode vyšnios“ parašė muziką, o dainą atliko Karo mokyklos kariūnai. Balys pasijuto kaip ant sparnų – kas galėjo tikėtis tokios sėkmės ir taip greitai!

Šiandien jau niekas nepasakys, kas poetui įžiebė kūrybos ugnelę – ar pro gimtąjį Dauderių kaimą dainingai čiurlenantis Kiršino upelis, ar pavasarį sode čiulbantys paukščiai, ar benykstantis Dauderių piliakalnis, ar pirmosios Bernelių mišios Baisogalos bažnyčioje, ar pirmasis mokytojas, apie kurį, po daugelio metų poetas rašys:

*Kai grįšiu ten, kur augau,
Iš tėviškės tuoj eisiu į mokyklą,
Kur pirmą sakinį sudėjau.
Nerasiu to, kurs mokė,
Bet rasiu slenkstį akmeninį,
Jį pabučiuodamas girdėsiu:
„vaikai, užaukit vyrus,
Mergaitės, būsit šaunios moterys,
Tiktai mylėkit savo kalbą, knygą.
(Tėsinys – kitame numeryje)*

Baisogalos bibliotekos parodėlė, skirta Balio Gaidžiūno publikacijoms. Autorės archyvo nuotraukos

Lietuvos mokslininkų laikraščio projektui „Pažinimo ir ugdymo erdvė: mokslininkai – visuomenei“ vykdyti Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas 2016 m. skyrė 10 tūkst. eurų. „Mokslo Lietuvos“ redakcija

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizainerė Giedrė Zaveckienė

Redakcinė kolegija: Alyvdas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Raimundas Dužinskas, Vyngintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Medineckienė, Rimas Norvaiša, Andrius Puksas, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Janina Valančiūtė
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com, mokslolietuva@takas.lt
Tel. (8 5) 212 1235, laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt
Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei ne visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“. Laikraštis platinamas tik prenumeratoriams ir redakcijoje.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169
Spausdino
UAB „Petro ofsetas“
Savanorių pr. 174D, LT-03153, Vilnius
Tiražas 500 egz.